

Голас Радзімы

№ 43 (1925)
24 кастрычніка 1985 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

І. КАЛІ са 117 раённых цэнтраў Беларусі вылучыць самыя вядомыя, дык Пінск, безумоўна, трапіць у першы дзесятак. Нават чалавек, які мае пра нашу рэспубліку толькі самае агульнае ўяўленне, абавязкова што-небудзь ведае пра гэты горад. У людзей, якім не даводзілася быць тут, Піншчына часцей за ўсё асацыіруецца з маляўнічымі палескімі краявідамі, некранутымі лясамі і непраходнымі балотамі. Краявіды гэтага краю сапраўды захапляюць. Есць таксама і лясы, якія мала зачэпіла дзейнасць чалавека. Але што тычыцца балот, дык асацыяцыі тут вельмі далёкія ад рэальнасці. Па некалі сапраўды непраходных пінскіх балотах цяпер вы лёгка праедзеце на любым транспарце. Грандыёзныя па сваіх маштабах меліярацыйныя работы непазнавальна пераўтварылі гэты край. І сам старажытны Пінск у апошнія дзесяцігоддзі вельмі памаладзеў.

НА ЗДЫМКУ: Пінск — від на гістарычную частку горада.

падзеі · людзі · факты

падзеі · людзі · факты

падзеі · людзі · факты

ПЛЕНУМ ЦК КПСС

15 кастрычніка 1985 года адбыўся чарговы Пленум Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, які абмеркаваў наступныя пытанні: аб праекце новай рэдакцыі Праграмы Камуністычнай партыі Савецкага Саюза; аб змяненнях у Статуце КПСС; аб праекце Асноўных напрамкаў эканамічнага і сацыяльнага развіцця СССР на 1986—1990 гады і на перыяд да 2000 года.

З дакладам па гэтых пытаннях на Пленуме выступіў Генеральны сакратар ЦК КПСС М. С. Гарбачоў. Ён адзначыў, што дакументы, праекты якіх вынесены на разгляд, маюць велізарную палітычную важнасць. Размова ідзе ў іх аб праграмных мэтах, аб вузлавых пытаннях генеральнай лініі партыі, яе эканамічнай стратэгіі на сучасным, выключна складаным і адказным адрэзку гісторыі, які ў многім — як ва ўнутраным, так і міжнародным плане — мае пераломны характар.

Перш за ўсё аб новай рэдакцыі Праграмы КПСС. Гэта праграма планернага і ўсебаковага ўдасканалення сацыялізму, далейшага руху савецкага грамадства да камунізму на аснове паскарэння сацыяльна-эканамічнага развіцця краіны. Гэта праграма барацьбы за мір і сацыяльны прагрэс.

Праграма выходзіць з рашаючай ролі эканомікі ў развіцці грамадства. Эканамічная стратэгія партыі вызначана з улікам далейшага паглыблення навукова-тэхнічнай рэвалюцыі. Значна большая ўвага ўдзелена сацыяльнай сферы. Наша партыя, адзначыў М. С. Гарбачоў, павінна мець сацыяльна моцную палітыку, якая б ахоплівала ўсю прастору жыцця чалавека — ад умоў яго працы і быту, здароўя і вольнага часу да сацыяльна-класавых і нацыянальных адносін.

У новай рэдакцыі Праграмы дастаткова поўна адлюстраваны і асноўныя тэндэнцыі сусветнага развіцця.

Усе мы бачым, сказаў Генеральны сакратар ЦК КПСС, што ў палітыцы буйнейшых капіталістычных дзяржаў паявіўся вельмі небяспечны крэн. Практычны дзеянні імперыялізму, асабліва амерыканскага, усё больш выразна высвечваюць сутнасць гэтай палітыкі: сацыяльны рэванш на аснове дасягнення ваеннай перавагі над сацыялізмам, сілавое падаўленне прагрэсіўных, вызваленчых рухаў, падтрыманне міжнароднай напружанасці.

У выніку міжнароднага развіцця падвышло да ружыя, які нельга пераадолець, не прыняўшы ў вышэйшай ступені адказных рашэнняў, накіраваных на тое, каб паставіць мяжу гоцы ўзбраенняў, спыніць спаўзанне да вайны.

Пошук новых падыходаў да вырашэння жыццёва важных праблем пры велізарнай разнастайнасці сацыяльных, палітычных сіл, якія дзейнічаюць на сусветнай арэне, патрабуе рэалістычна ўлічваць іх інтарэсы, якія парою не супадаюць, а часам і сутыкаюцца, каб выпрацоўваць правільны палітычны курс. Новая рэдакцыя Праграмы дае для гэтага добрыя арыенціры.

Яна з'яўляецца цэльным выразжэннем нашай канцэпцыі ўсталявання міру на зямлі, сацыяльнага прагрэсу і нацыянальнага вызвалення народаў, у ёй сфармуляваны фундаментальныя асновы палітыкі, яе галоўныя апоры, якія застаюцца непахіснымі.

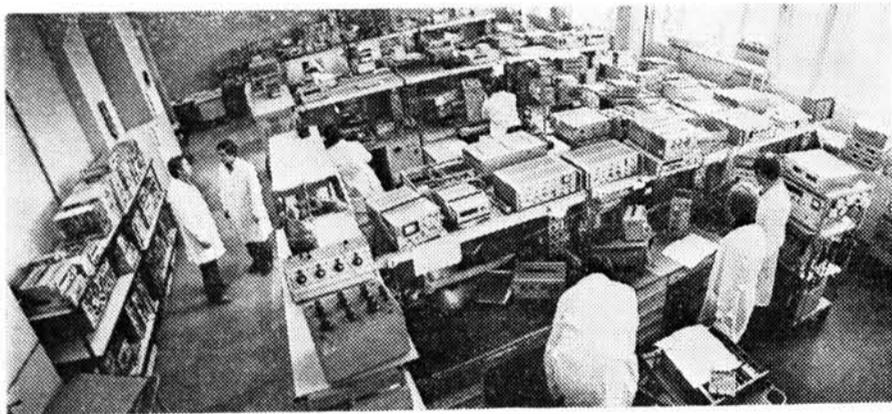
Мы, падкрэсліў М. С. Гарбачоў, адкрыта гаворым аб мэтах нашай міжнароднай палітыкі, аб шляхах іх дасягнення. У гэтым сэнсе наша палітыка цалкам прадказальная, у ёй няма загадкаў і няпэўнасцей. Гэта палітыка, заснаваная на ленінскай ідэі мірнага суіснавання дзвюх процілеглых сістэм. Толькі стабільная і надзейная палітыка дастойная дзяржаў і партыі, якія ўсведамляюць сваю адказнасць за лёс свету.

Цяпер аб праекце Асноўных напрамкаў. Ён, адзначыў М. С. Гарбачоў, закліканы як бы матэрыялізаваць палажэнні Праграмы КПСС, перавесці іх на мову канкрэтных планавых заданняў у прымяненні да такога адказнага этапу яе рэалізацыі, якім з'яўляецца дванацятая пяцігодка і перыяд да 2000 года. У наступныя пяцігодкі гадоў намаяецца стварыць эканамічны патэнцыял, прыкладна роўны па сваіх маштабах накопленаму за ўсе папярэднія гады Савецкай улады, амаль у два разы павялічыць нацыянальны даход і аб'ём прамысловай вытворчасці. У 2,3—2,5 раза павысіцца прадукцыйнасць працы.

Пленум ЦК КПСС адобрыў прадстаўлены на яго разгляд дакументы і вырашыў апублікаваць іх для шырокага абмеркавання. Удзел мільянаў і мільянаў савецкіх людзей — камуністаў і беспартыйных — у агульнапартыйным, агульнанародным абмеркаванні дазволіць лепш выверыць курс партыі на будучыню, паўней улічыць волю, інтарэсы і патрэбнасці ўсіх класаў, усіх слаёў народа.

На Пленуме ЦК КПСС былі разгледжаны таксама арганізацыйныя пытанні.

УЗНАГАРОДЫ

За заслугі ў развіцці айчынай метралогіі, паспяховае выкананне заданняў па стварэнню і ўкараненню высокаэфектыўных эталонных і ўзорных сродкаў і сістэм вымярэнняў мінскіх даследчых завод «Эталон» узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга. Прадукцыя гэтага прадпрыемства, якое з'яўляецца флагманам навукова-тэхнічнага прагрэсу ў сістэме Дзяржстандарта краіны, адпавядае лепшым айчынным і замежным узорам. Завод пастаянна прымае ўдзел у буйнейшых аглядах тэхнічных дасягненняў.

НА ЗДЫМКУ: у зборным цэху прадпрыемства.

У ШТАБ-КВАТЭРЫ ААН

АДКАЗ БЕЛАРУСКАЙ ССР

Распрацоўка кодэкса злчынстваў супраць міру і бяспекі чалавецтва — актуальная і важная задача Арганізацыі Аб'яднаных Нацый. На гэты ўказваецца ў адказе Беларускай ССР, уключаным у даклад Генеральнага сакратара ААН Х. Перэса дэ Куэльяра «Праект кодэкса злчынстваў супраць міру і бяспекі чалавецтва». У

лік гэтых злчынстваў, гаворыцца ў дакуменце, павінны быць уключаны такія супярэчачыя міжнароднаму праву дзеянні, як планаванне, падрыхтоўка, развіццё або выдзясненне агрэсіўнай вайны, дзеянні, накіраваныя на прымяненне дзяржавай ядзернай зброі першай, акты дзяржаўнага тэрарызму, устанавленне або захаванне сілай каланіяльнага панавання, генацыд, апартэід.

Для забеспячэння немінучасці пакарання вінаватых ва ўчыненні гэтых злчынстваў неабходна ўключыць у кодэкс прынцыпы непрымянімасці

тэрміну даўнасці і судовага праследвання або выдачы асоб, вінаватых у іх учыненні, падкрэсліваецца ў адказе. Дзеянні асобы, якая мае дачыненне да ўчынення міжнароднага злчынства ў адпаведнасці з палітычным курсам дзяржавы-парушальніка або ў ажыццяўленне такога курсу, не павінны разглядацца ў якасці падставы для прадастаўлення такой асобе палітычнага прыстанішча кім бы там ні было і дзе б там ні было.

У адказе Беларускай ССР указваецца на неабходнасць стварэння нацыянальна-прававых гарантый для прадухілення і спынення самой магчымасці ўчынення злчынстваў супраць міру і бяспекі чалавецтва.

ГОСЦІ 3-ЗА МЯЖЫ

ЗНАЁМСТВА З ВОПЫТАМ

У Мінску знаходзілася група актывістаў Кітайскага народнага таварыства дружбы з заганіцай і Таварыства кітайска-савецкай дружбы на чале з ганаровым старшынёй Пекінскага таварыства па даследаванню работы сярод моладзі Цзінь Цзіанам.

Госці сустрэліся з кіраўніцтвам Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі, актывістамі рэспубліканскага аддзялення Таварыства савецка-кітайскай дружбы, спецыялістамі, якія займаюцца пытаннямі выхавання моладзі. На Мінскім заводзе халадзільнікаў адбыўся абмен думкамі па праблемах выхавання юнакоў і дзяўчат, удзелу маладых рабочых у кіраванні вытворчасцю.

Актывісты таварыстваў дружбы з КНР аглядзелі экспазіцыю Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, ВДНГ БССР, зрабілі экскурсію па гораду.

СУПРАЦОУНІЦТВА

СЯБРУЮЦЬ І СПАБОРНІЧАЮЦЬ

Эканамічную эфектыўнасць амаль сто тысяч рублёў дало Магілёўскай даследна-эксперыментальнай абутковай фабрыцы плённае супрацоўніцтва з габраўскім абутковым заводам «Серп і молат» у Балгарыі. На такой узаемавыгаднай аснове сябруюць і спаборнічаюць паміж сабой калектывы многіх прадпрыемстваў прамысловасці і сельскай гаспадаркі, будаўнічых і транспартных арганізацый, навуковых устаноў Габраўскай акругі і Магілёўскай вобласці. Дваццацігадовы вопыт супрацоўніцтва абагулены ў кнізе «Ад сэрца да сэрца», якая выйшла ў Мінску ў выдавецтве «Беларусь».

ІНФАРМАЦЫЙНЫЯ ДНІ

ПАСЛУЖАЦЬ УМАЦАВАННЮ ДРУЖБЫ

Інфармацыйныя дні знешняга гандлю Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі прайшлі ў сталіцы Беларусі.

Спецыялісты нашай рэспублікі знаёмлілі з сучасным узроўнем развіцця эканомікі ГДР, экспертнымі магчымасцямі і прагрэсіўным вопытам прымянення высокаэфектыўных тэхналогій.

На цырымоні адкрыцця былі названы такія факты: цяпер на долю СССР прыпадае амаль палавіна экспарту ГДР. Сёлага тавараабарот з Савецкім Саюзам значна павялічыўся. У наступным пяцігоддзі прадугледжваецца далейшае паглыбленне супрацоўніцтва, расшырэнне кааперацыі ў розных галінах эканомікі, навукі і тэхнікі.

НОВЫЯ МАШЫНЫ

УНІВЕРСАЛЫ ДЛЯ ПАЛЁУ

Універсальнай машынай для ўнясення ў глебу вадкіх арганічных угнаенняў папоўніўся парк сельскагаспадарчай тэхнікі. Навінку пачалі выпускаць у аб'яднанні «Бабруйскфермаш».

Упершыню ў айчынай практыцы машынабудаўнікі дапоўнілі раскідвальнік агрэгатам, дзякуючы якому машына не раскідвае ўгнаенні па паверхні поля, як гэта было раней, а адразу заворвае ў глебу на глыбіні 12—18 сантыметраў. Усім тэхналагіч-

ным працэсам механізатар кіруе з кабіны трактара з дапамогай гідраўлікі.

Раскідвальнік бярэ на борт дзесяць тон арганікі, на загрузку якой патрабуецца толькі 6—8 мінут. Працуе ён у пары з трактарам і здольны за гадзіну ўнесці звыш 25 тон угнаенняў.

СЕЛЬСКІЯ НАВІНЫ

Літаральна ў некалькіх кіламетрах ад Мінска размясціліся землі саўгаса «Рассвет». Штогадовы прыбытак гаспадаркі складае паўтара мільёна рублёў. Добра папрацавалі і сёлета ў саўгасе: вырастаюць багатыя ўраджай бульбы, капуста, буракоў. Амаль дзесяць тысяч тон гародніны паступіць адсюль у беларускую сталіцу.

НА ЗДЫМКУ: ідзе нарыхтоўка капусты.

АХОВА ПРЫРОДЫ

РЭЧКІ-НЕВЯЛІЧКІ

Не будучь мялець больш малыя рэкі Уса, Ператута і Самацечка, якія нясуць сярэбраныя воды па беларускай зямлі. Клопат пра іх узятлі на сябе калгасы і саўгасы Дзяржынскага раёна. Сіламі земляробаў тут пабудавана каля паўсотні шлюзаў і дамб, дваццаць сажалак. У поймах высаджаны лесаахоўныя палосы, умацаваны берагі. Пры ўсіх жывёлагадоўчых фермах і комплексах пачалі дзейнічаць ачышчальныя збудаванні.

На тэрыторыі Мінскай вобласці налічваецца некалькі тысяч такіх рачулак. Сваімі водамі яны сілкуюць галоўныя блакітныя артэрыі паўночнага захаду рэспублікі — Нёман і Бярэзіну. Аднак пад уплывам меліярацыі, сельскагаспадарчай і прамысловай дзейнасці рэчкі-невялічкі часта мялеюць, забруджваюцца шкоднымі сцёкамі. Вярнуць ім паўнаводнасць і чысціню памагаюць мясцовыя калгасы і саўгасы.

Цяпер на рашэнню абласнога Савета народных дэпутатаў за экалагічны стан рэк адказваюць самі высоўцы. Паўсюдна яны стварылі спецыяльныя санітарныя брыгады, якія не толькі сочаць за ачысткай сцёкаў, але і вядуць вялікую работу па ўзвядзенню на рэках гідратэхнічных збудаванняў, закладцы лесаахоўных насаджэнняў, расчыстцы заглееных участкаў. Толькі ў гэтым годзе на водаахоўныя мэты ў вобласці плануецца затраціць звыш шасці папалавінай мільянаў рублёў, што на трэць больш, чым у пачатку пяцігодкі.

НЕЗВЫЧАЙНЫ ЭКСПАНАТ

ПАРАВОЗ-ПОМНІК

У музея гісторыі Баранавіцкага аддзялення Беларускай чыгункі з'явіўся новы экспанат — паравоз ЭМ 710-30. Зразумела, ні адна зала ўмясціць яго не змагла, і паравоз заняў сваё ганаровае месца на Прывакзальнай плошчы станцыі Баранавічы-Палескія.

Паравоз-помнік пастаўлены ў Баранавічах не выпадкова. Гісторыя горада цесна звязана з чыгункай, ён з'явіўся на стыку дарог — Лібава-Роменскай і Аляксандраўскай. Адлюстраваны паравоз і ў гербе Баранавічаў.

182 МІЛЬЁНЫ КІЛАВАТ—ТАКАЯ СЁННЯ МАГУТНАСЦЬ АТАМНЫХ ЭЛЕКТРАСТАНЦЫЙ СВЕТУ

ПЕРСПЕКТЫВЫ ЯДЗЕРНАЙ ЭНЕРГЕТЫКІ

У СССР будуюцца і расшыраюцца 26 атамных станцый. Упор на развіццё ядзернай энергетыкі тлумачыцца тым, што на вытворчасць электрычнай і цеплавой энергіі ў СССР расходуюцца больш за 60 працэнтаў арганічнага паліва, якое здабываецца ў краіне. Істотна знізіць гэтую долю, выцесніць нафтапрадукты, а потым і газ з сферы вытворчасці электрычнай і цяпла — вось тая важная задача, якая вырашаецца за кошт развіцця ядзернай энергетыкі. Толькі летась на АЭС было атрымана больш за 140 мільярдаў кілават-гадзін электрычнай энергіі. Гэта азначае эканомію каля 55 мільёнаў тон арганічнага паліва.

Сетка атамных электрастанцый ствараецца галоўным чынам у еўрапейскай частцы краіны. Прычыны гэтага — перш за ўсё эканамічныя. Разлікі паказваюць, што затраты на вытворчасць адной кілават-гадзіны электрычнай энергіі, якая вырабляецца на электрастанцыях, што выкарыстоўваюць мазут ці данецкі вугаль, вышэй, чым на АЭС. Разам з тым за Уралам на працягу бліжэйшых дзесяцігоддзяў эканамічна больш выгадна будаваць магутныя цеплавыя станцыі, якія працуюць на танных мясцовых вугалях.

У атамных электрастанцыях ёсць адна прынцыповая асаблівасць — для іх найлепшы рэжым пастаяннай нагрузкі. А спажыванне энергіі рэзка мяняецца на працягу сутак. Таму ў Савецкім Саюзе пачалі будаваць гідраакумуляруючыя станцыі (ГАЭС). Для іх распра-

цоўваецца спецыяльнае высокаманеўранае абсталяванне. Прынцып работы ГАЭС просты. Ноччу патрэбнасць у электрычнай энергіі значна меншая і лішняя энергія АЭС выкарыстоўваецца для перапампоўвання вады ў верхняе вадасховішча. А ў вяртэнні і ранішня гадзіны, калі электрычная нагрузка рэзка ўзрастае, «начная вада» б'яжыць уніз, круцячы лопасці турбін, і вяртае запасную энергію.

У бліжэйшае дзесяцігоддзе штогадовы ўвод новых энергаблокаў на атамных электрастанцыях будзе дасягнуты да 10 мільёнаў кілават. На АЭС, якія будуюцца, устанавліваюцца энергаблокі ў 1—1,5 мільёна кілават, а магутнасць асобных атамных электрастанцый будзе дасягнуць да 6 мільёнаў кілават. Каб ацаніць «ёмкасць» гэтых лічбаў, прывяду талкі адно параўнанне. Скажам, сёлета на Запарожскай АЭС увайшоў у строй энергаблок-мільённік. Ён зберагае за год 3 мільёны тон вугалю, для перавозкі якога спатрэбілася б 50 тысяч чыгуначных вагонаў.

У Савецкім Саюзе пад Адэсай і Мінскам вядзецца будаўніцтва першых атамных цеплавых электрастанцый (АЦЭС) магутнасцю па 2 мільёны кілават. Кожная з іх адначасова з вырабляе электрычнасць і можа абяграваць і забяспечваць гарачай вадой для бытавых патрэб горада з насельніцтвам 400 тысяч чалавек. Разам з тым у Горкім і Варонежы ўзводзяцца атамныя станцыі цеплазабеспячэння (АЦЗ), якія вырабляюць толькі

цяпло. Магутнасць кожнай з іх складзе мільён кілават (цеплавых). Сёння на ацяпленне і гарачае водазабеспячэнне ў СССР ідзе пятая частка здабываемых энергасурсы. Развіццё ў шырокіх маштабах атамнага цеплазабеспячэння дазволіць зэканоміць значную колькасць арганічнага паліва.

На сёння аснова атамнай энергетыкі — рэактары на цеплавых нейтронах, якія працуюць на ўране-235. Але на долю гэтага ізатопу прыпадае толькі 0,7 працэнта запасаў урану. Таму важна ўцягнуць у абарот астатнюю яго частку — уран-238 — з дапамогай рэактараў на хуткіх нейтронах, ці, як іх яшчэ называюць, «рэактараў-размнажальнікаў». Гэтыя ўстаноўкі дазваляюць ажыццяўляць расшырэнне ўзнаўленне ядзернага гаручага, ператвараючы «баластны» уран-238 у плутоній. А ядзернае паліва для пярвочнай загрузкі рэактараў на хуткіх нейтронах «напрацоўваецца» на звычайных АЭС.

У СССР у горадзе Шаўчэнка (на ўсходнім узбярэжжы Каспійскага мора) ужо многа год працуе АЭС з рэактарам на хуткіх нейтронах магутнасцю 350 тысяч кілават. Гэта станцыя адначасова дае энергію магутнай устаноўцы для апрацоўвання марской вады. Адзін з самых буйных у свеце энергаблокаў на хуткіх нейтронах устаноўлены на Беларускай АЭС. Яго магутнасць — 600 тысяч кілават.

Развіваючы атамную энергетыку, у Савецкім Саюзе многа ўвагі ўдзяляюць забеспячэнню

абсалютнай радыяцыйнай бяспекі для людзей і навакольнага асяроддзя пры магчымых парушэннях рэжыму работы АЭС. Прывяду толькі адзін прыклад: канцэнтрацыя радыяактыўных аэразолей у радыусе да 50 кіламетраў ад іх — на ўзроўні прыроднага фону. А апраменьванне тых, хто працуе на гэтых станцыях, не перавышае дапушчальных норм.

Ужо сёння атамныя электрастанцыі на экалагічнай чысціні значна перавышаюць традыцыйныя цеплавыя. А эканамічныя перавагі АЭС — неаспрэчныя. На самай справе, у СССР пераважная частка энергетычных рэсурсаў — запасы нафты, газу, вугалю — знаходзяцца на ўсходзе, а чытыры пятыя спажываюць энергію — у еўрапейскай частцы краіны. Далей, транспарціроўка многіх дзесяткаў мільёнаў тон арганічнага паліва — справа накладная. А ўсяго толькі адна тона ядзернага гаручага замяняе каля 1 мільёна тон вугалю, у многа разоў скарачае расходы і, самае галоўнае, вызваляе ў еўрапейскай частцы СССР арганічную сыравіну для іншых мэц.

Цяпер агульная магутнасць атамных электрастанцый, пабудаваных ва ўсім свеце, ацэньваецца прыкладна ў 182 мільёны кілават. Гэта — беспрэцэдэнтныя тэмпы развіцця. Каб выйсці на такі рубаж магутнасці, іншым відам энергетыкі спатрэбілася амаль сто год. Першая ж у гісторыі чалавечтва атамная электрастанцыя была пабудавана ў СССР у 1954 годзе.

Сёння толькі каля 4 працэнтаў патрэбнасці чалавечтва ў электрычнай энергіі забяспечваецца за кошт атамных станцый. Эксперты падлічылі, што доля электрычнай энергіі, якая вырабляецца на АЭС, узрасце да пачатку наступнага стагоддзя да 45 працэнтаў, а яшчэ праз дваццаць год стане роўнай 60—65 працэнтам.

Такім чынам, ні адной краіне, у тым ліку ў СССР, поўнае забяспечанне ўласнымі энергетычнымі рэсурсамі, без АЭС нельга вырашыць складанай задачы развіцця і ўдасканальвання нацыянальных паліўна-энергетычных комплексаў.

СССР, развіваючы ўласную навукова-даследчую і прамысловую базу ядзернай энергетыкі, працягвае расшыраць навукова-тэхнічнае супрацоўніцтва з іншымі краінамі — членамі СЭУ ў гэтай галіне. Яно ахоплівае пытанні стварэння і асваення вытворчасці абсталявання для атамных станцый цеплазабеспячэння, будаўніцтва АЭС на хуткіх нейтронах, а таксама праблемы паліпшэння выкарыстання ядзернага гаручага. У адпаведнасці з дагаворам аб спецыялізацыі і каапераванні ў вырабе абсталявання для атамных станцый і іх будаўніцтва Савецкі Саюз атрымлівае неабходныя для іх кампаненты з іншых краін — членаў СЭУ і Югаславіі. У сваю чаргу СССР накіроўвае на замежныя аб'екты матэрыялы, абсталяванне, памагае кадрамі, прадастаўляе свае праекты.

Віктар ДАБРАХОТАУ.
(АДН).

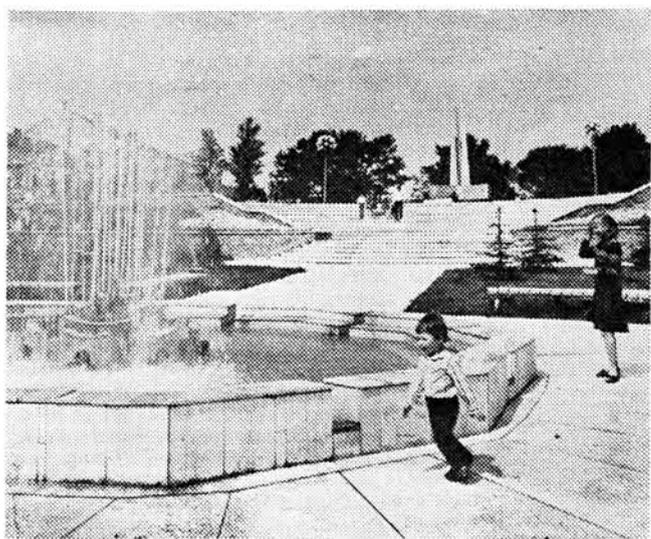
САДЗЯЦЬ... ЖУРАВІНЫ

Механізаваны атрад беларускіх меліяратараў вядзе машынную пасадку журавін буйнаплодных на плошчы 10 гектараў. У палескіх балотах упершыню ў нашай краіне вырабляецца індустрыяльная тэхналогія, якая дазволіць ужо ў бліжэйшыя гады ўвесці ў культуру «паўночны вінаград».

Штучнае поле для журавін толькі знешне выглядае звычайнай раллэй. На самай жа справе гэта складаная інжынерная сістэма, агароджаная землянымі валамі. Меліяратары вывезлі звычайны грунт і замянілі яго торфам, падсыпаўшы для лепшага дрэнажу буйназярысты рачны пясок. У глыбіні пракладзены трубы, па якіх будучы адводзіцца лішні вільгаці. Дзялянкі злучаны ў адзіную сістэму з сажалкамі, помпавымі станцыямі, перапускнымі клапанамі. Пасля таго, як пасадзаны чаранкі, увесь участак будзе затоплены вадой.

У першыя гады гадавальнік-матанік будзе пастаўляць чаранкі для іншых журавіных плантацый, якія ствараюцца на Палессі і ў Нечарна-зёмнай зоне РСФСР. Побач з гадавальнікам развернецца прамысловая плантацыя плошчай 16 гектараў па вытворчасці журавін індустрыяльным спосабам. Журавіны, якія будуць вырошчвацца тут, больш прадукцыйныя за прыродныя ў 15—20 разоў. Ягады дасягаюць у дыяметры двух сантыметраў.

Спецыялісты лічаць, што атрымліваць ураджай «паўночнага вінаграду», роўны таму, які нарыхтоўваецца цяпер у краіне, можна на плошчы 8—10 тысяч гектараў і на глебах, не прыдатных для традыцыйнай сельскагаспадарчай вытворчасці. Поўная механізацыя работ па догляду, пасадцы, уборцы журавін робіць новую галіну высокарэнтабельнай.

II. ДАТАЙ нараджэння горада звычайна лічаць першае ўпамінанне пра яго ў летапісных крыніцах. Таму кропкай адліку гісторыі Пінска называецца 1097 год. Менавіта тады ён упершыню згадваецца ў Іпацьеўскім летапісе.

З Пінскам, як і многімі іншымі старажытнымі гарадамі Беларусі, гісторыя абыходзілася не дужа літасціва. Вялікія і малыя войны, якія здараліся ва ўсходняй Еўропе, закралі і гэты, здавалася б, надзейна абаронены балотамі край. Апошняя вайна, у час якой наш народ абараняў сваю зямлю ад гітлераўскага фашызму, была самай жаклівай і для Пінска. Акупанты загіблі тут амаль 60 тысяч чалавечых жыццяў — мірных грамадзян і ваеннапалонных.

Цяпер у Пінску жыве 100 тысяч чалавек. У пасляваенныя гады ён стаў сучасным індустрыяльным горадам. Сёння тут дзейнічае каля дваццаці прамысловых прадпрыемстваў розных галін народнай гаспадаркі: лёгкай, дрэвапра-

цоўчай, харчовай, машынабудаўнічай і металаапрацоўчай, хімічнай. Але найбольшай вядомасцю карыстаецца, бадай, суднарамонтна — суднабудаўнічы завод. Пінск жа — горад-порт, які знаходзіцца ў сутоцы рэк Прыпяці і Піны. Адсюль судны плывуць па Дняпроўска — Бугскаму каналу аж да самага Брэста — заходняй мяжы СССР. Цеплаходы з маркай Пінскага суднарамонтна — суднабудаўнічага завода сустраць на Байкале і Анггары, на Нёмане і Пячоры, на канале Масква — Волга, на Каме, Дняпры, Заходняй Дзвіне, на рэках Далёкага Усходу і многіх іншых водных артэрыях нашай краіны. Словам, Прыпяць і Піна адыгрываюць даволі значную ролю ў жыцці горада. Дарэчы, адна з гэтых рэк, як няцяжка здагадацца, дала яму і назву.

Пінск яшчэ адметны і тым, што стаў другім пасля Мінска горадам, для якога распрацаваны праект рэканструкцыі гістарычнай часткі. Гэта каласальная праграма, якая павінна быць

уваасоблена ў жыццё да 2000 года.

НА ЗДЫМКАХ: адно з любімых месцаў адпачынку жыхароў — сквер на вуліцы Камсамольскай; загадчыцу педыятрычным аддзя-

леннем дзіцячай бальніцы Святлану ЧАРАВОТКІНУ ведае, бадай, кожны жыхар Пінска, яна дэпутат Вярхоўнага Савета БССР; новы жылы мікрараён горада — Паўночны.

III. ГАВАРЫЦЬ пра Пінск і не скараць пра меліярацыю было б несправядліва. Менавіта тут знаходзіцца цэнтр асушэння палескіх балот. Меліярацыя прынесла вялікі сацыяльна-эканамічны перамены ў гэты край. На месцы непраходных балот выраслі сучасныя аграгарадкі. Палешукі жывуць у дабрых дамах з усімі гарадскімі выгодамі. Іх праца ўсё больш ператвараецца ў разнавіднасць працы індустрыяльнай.

Яркі прыклад — саўгас «Парахонскі» Пінскага раёна. Некалі вёску акружалі балоты. Сяляне маглі атрымаваць з іх толькі сена. І тое даводзілася нарыхтоўваць выключна ўручную. А даставіць корм да фермы можна было толькі ўзімку, калі мороз скоўваў багнуну. Цяжка ў такіх умовах назапасіць удосталь фуражу.

Сёння тут шырокія, як у стапах, палі, дзе вырошчваюць збожжа, бульбу, цукровыя буркі, моркву, капусту і многія іншыя сельскагаспадарчыя культуры. Усе асноўныя работы перакладзены на тэхніку.

Але некаторыя балоты застаюцца некананічнымі і знаходзяцца пад аховай дзяржавы. Гэта запаведныя тэрыторыі.

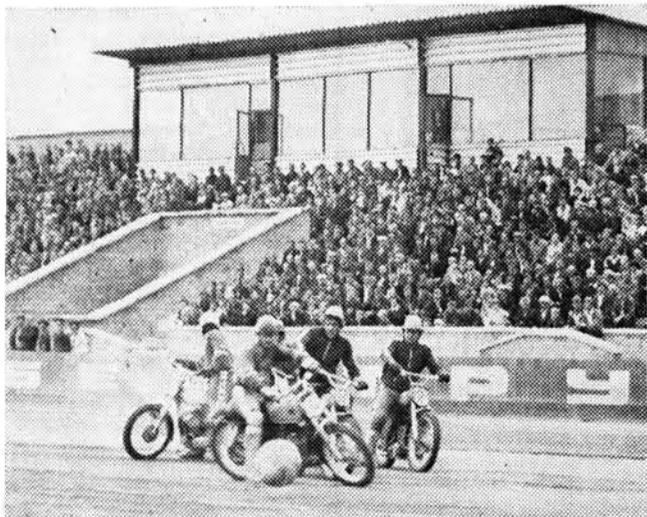
Індустрыялізацыя вёсак Піншчыны не пазбавіла іх самабытнасці, нацыяналь-

нага каларыту, шматвяковых традыцый. Тут паранейшаму адзначаюцца народныя святы, жывуць колішнія песні і танцы, дзецям расказваюць сівыя легенды і паданні. На Піншчыне і цяпер многа таленавітых народных майстроў.

На адным са здымкаў вы бачыце фольклорны ансамбль вёскі Колбы. Сфатаграфаваны ён у час выступлення на свяце паэзіі Аляксандра Блока, што адбылося тут сёлета. Якое дачыненне мае рускі паэт да палескай вёскі? Наша газета ўжо некалі расказвала пра гэта. У час першай сусветнай вайны Аляксандр Блок на працягу сямі месяцаў знаходзіўся на Палесці, праходзіў ваенную службу. Бываў і ў Колбах. Нават маляваў каплічку, каля якой выступае фольклорны ансамбль. Копія гэтага малюнка (арыгінал захоўваецца ў Пушкінскім доме ў Маскве) ёсць у літаратурна-мемарыяльным музеі Блока, які адкрыты ў вёсцы Лапацін.

НА ЗДЫМКАХ: фольклорны ансамбль вёскі Колбы выступае на свяце паэзіі Аляксандра Блока; у адным з дзіцячых садоў раённага цэнтры; матабол — самы папулярны від спорту сярод жыхароў Пінска. Мясцовая каманда «Аўтамабіліст» — пастаянны ўдзельнік рэспубліканскіх і ўсесаюзных спаборніцтваў.

Фота М. ЖЫЛІНСКАГА.

пішуць землякі

ЛЮДЗІ, ШЧЫРЫЯ СЭРЦАМ

Сёння мы прапаноўваем вам увазе нататкі карэспандэнта часопіса Саюза савецкіх грамадзян у Бельгіі (ССГБ) «Патрыот» Любові МАГЛАВАЙ. Па запрашэнню Беларускага таварыства «Радзіма» Любові Захараўна адначывала сёлета ў санаторыі «Крыніца» пад Мінскам. Перад ад'ездам яна прыйшла да нас у рэдакцыю, прынесла з сабой рукапіс і напрасіла апублікаваць яго на старонках «Голасу Радзімы», каб суайчыннікі з розных краін змаглі пазнаёміцца з думкамі, якія ўзніклі ў яе ў час знаходжання ў Беларусі.

Куды б ні закінуў савецкага чалавека лёс у Вялікую Айчынную вайну, ён застаецца патрыятам сваёй Айчыны.

У многіх краінах свету жывуць нашы суайчыннікі, якія аб'яднаны ў розныя прагрэсіўныя арганізацыі. У нас у Бельгіі існуе 14 аддзелаў ССГБ, якімі кіруе выбранае дэмакратычным галасаваннем Цэнтральнае праўленне Саюза савецкіх грамадзян.

Штогод праводзяцца семінары карэспандэнтаў аддзелаў, кіраўнікоў мастацкай самадзейнасці, культасветработнікаў, старшыняў аддзелаў. Актыўны абменьваюцца вопытам работы. Праводзяцца з'езды. Саюз савецкіх грамадзян мае свой друкаваны орган — часопіс «Патрыот», які асвятляе жыццё і дзейнасць савецкіх грамадзян, што жывуць у Бельгіі. «Патрыот» чытаюць у многіх краінах: Савецкім Саюзе, Францыі, Бельгіі, Германіі, Галандыі, Канадзе, ЗША, Аўстраліі...

Мы таксама праводзім вялікую культурна-асветніцкую работу. У многіх аддзелах ёсць свае харавыя і танцавальныя калектывы. Іх канцэрты карыстаюцца вялікай папулярнасцю не толькі ў суайчыннікаў, але і ў бельгіяцаў.

Нашы актыўны рыхтуюць і праводзяць з астатнімі членамі гутаркі на розныя, цікавыя для ўсіх нас тэмы; аб гісторыі Савецкага Саюза, аб міжнародным становішчы, аб жыцці і дзейнасці выдатных рускіх і савецкіх людзей, вучоных, пісьменнікаў, музыкантаў, герояў Вялікай Айчынай вайны...

Штогод, у дні святкавання Перамогі над фашысцкай Германіяй і гадавіны Кастрычніцкай рэвалюцыі, аддзелы прымаюць савецкіх дэлегацый ў складзе журналістаў, артыстаў, пісьменнікаў, удзельнікаў Айчынай вайны, ветэранаў працы. Мы, савецкія грамадзяне, таксама падтрымліваем цесную сувязь з таварыствамі «Родина», «Радзіма», «Украіна». Атрымліваем ад іх розную літаратуру — мастацкую, даведнікі, падручнікі. У кожным аддзеле ёсць бібліятэка рускіх і савецкіх класікаў, тут дэманструюцца савецкія кінафільмы.

Большасць суайчыннікаў разам з прагрэсіўнымі людзьмі краіны, дзе яны пражываюць, уключыліся ў барацьбу за мір. Яны ўдзельнічаюць ва ўсіх антываенных маніфестацыях супраць размяшчэння ядзернага ўзбраення і праграмы «зорных войнаў», выкрываюць агрэсіўную палітыку ЗША і іх прыхільнікаў у адносінах да сацыялістычных краін і прапаганду аб «пагрозе» з боку СССР заходнім краінам. Абв'яраюць штодзённую дэзінфармацыю і падман аб жыцці савецкага народа, скажэнні гістарычных фактаў.

Наша задача кожны дзень, кожны час, кожную мінуту, усюды і заўсёды выкрываць прапаганду імперыялістаў, расказваць народам Захаду аб міралюбівай палітыцы Савецкага Саюза, аб ахвярах, прынесены савецкім народам у барацьбе з гітлераўскім агрэсарам.

Антываенны рух на Захадзе ўсё ўзрастае. Уласціва раней людзям пасіўнасць у палітычнай і сацыяльнай барацьбе перайшла ў самаабарону, і большасць з іх становяцца ў рады абаронцаў міру. І гэта зразумела. На ядзернае ўзбраенне ідуць штогод сотні мільярдаў франкаў і долараў. А ўсё ж гэтыя сродкі маглі быць патрачаны на сацыяльныя патрэбы.

У Заходняй Еўропе медыцынскае абслугоўванне платнае, адукацыя таксама платная, дзяржаўны транспарт вельмі дарагі. Узровень жыцця працоўнага народа становіцца ўсё больш катастрофічным. На камунальныя паслугі цэны астранамічныя. Кватэрная плата іншы раз дасягае 50 працэнтаў сярэдняга заробку працоўнага. Афіцыйна прызнаных беспрацоўных у Бельгіі з насельніцтвам 10 мільёнаў ужо некалькі соцень тысяч.

Заходнія «знаўцы» савецкага ладу жыцця стараюцца падмануць і пераканаць народы сваіх краін, што савецкія людзі жывуць вельмі бедна, дрэнна апрацоўваюцца і назат галадаюць.

Я асабіста ведаю, што гэта лжывая прапаганда, але, прызнаюся, сама здзівілася, пераканаўшыся, як дзяржава клопаціцца аб працоўных, аб ветэранах Айчынай вайны. У час адпачынку ў санаторыі «Крыніца» я на сабе зведала і бачыла ўважлівыя адносіны ўрачоў і ўсяго персаналу да хворых, ветэранаў вайны. Адпачываючых лечыць клопатліва, умела. Вялікія, камфортабельныя сталовыя, чысціня, сталы сервіраваны па ўсіх правілах. Стравы вельмі разнастайныя, багатыя вітамінамі, добра прыгатаваныя, дзякуючы майстэрству павароў-прафесіяналаў і ўрачоў-дыетологаў. Пучэйкі ў санаторыі бясплатныя ці каштуюць адпачываючаму 30 працэнтаў рэальнай цэны, астатняе аплачваецца прафсаюзнымі арганізацыямі.

У санаторыі дэманструюцца кінафільмы, арганізуюцца экскурсіі, канцэрты, на якіх выступаюць заслужаныя артысты, кампазітары, музыканты, чытаюцца лекцыі на розныя тэмы. Пабудаваны спартыўныя пляцоўкі, пляцоўкі для танцаў. За мажой усімі гэтымі прывілеямі рабочыя ніколі не карыстаюцца. Не існуе ўвогуле дамоў адпачынку.

Наконт правоў чалавека. Капіталісты лічаць сябе вялікімі дэмакратамі, а на самай справе якая можа быць дэмакратыя, калі рабочы баіцца страціць рабочае месца ці зусім яго не мае. Школьнікі, студэнты, скончыўшы вучобу, не атрымаваюць некалькі год ніякай дапамогі, а пасля становяцца ў чаргу на біржы працы. Падаткі растуць не па днях, а па гадзінах. Дапамогі ад біржы працы не хапае для ўплаты камунальных паслуг. У прыватных і дзяржаўных дамах для састарэлых пенсіянераў за догляд і харчаванне плата вельмі высокая і рабочыя не ў стане заплаціць. Карціна сумная, але бельгііскі народ горды, саромеецца сваёй беднасці, тоіць яе, жыве вельмі сціпла і эканомна. Бельгііскі народ працавіты, умее арганізаваць сваю хатнюю ўтульнасць. Але ўрад уразае ўсё больш выплату на сацыяльныя патрэбы рабочых.

Ведаючы шматпакутную гісторыю беларускага народа, я вельмі хацела асабіста пазнаёміцца з ім. У санаторыі адпачывалі ветэраны Айчынай вайны, калгаснікі, рабочыя, былыя партызаны, інтэлігенцыя. Усе яны жывуць у вялікім дастатку, шчаслівыя. Ніхто на Захадзе мне не паверыць, што і праз 40 год, якія прайшлі пасля сканчэння вайны, савецкая дзяржава і медыцынскія работнікі ўдзяляюць ветэранам столькі ўвагі. А ў Савецкім Саюзе існуюць жа тысячы такіх санаторыяў, як «Крыніца». Спадабалася мне вельмі Беларусь. Гарады сучасныя, прыгожыя. Вельмі маляўнічыя вёскі з вялікімі сядзібамі вакол дамоў, што патанаюць у зеляніне. А больш за ўсё спадабалася самі беларусы. Народ вельмі добры, ветлівы, з мяккім характарам. Ніколі не забуду сустрэчы з гэтымі шчырымі людзьмі. І ніяк не зразумю, што ў цывілізаваным XX стагоддзі магла здарыцца такая чалавечая трагедыя на беларускай зямлі.

Фашызм бязлітасны, крыважэрны, чалавечаненавісніцкі. Усімі сіламі мы павінны, абавязаны змагацца супраць яго каварных планаў. Толькі салідарнасцю і нястомнай барацьбой мы зможам яго перамагчы, каб мірнае сонейка свяціла нашым дзецям, унукам, каб яны не ведалі тых мук і здзекаў, якія перажылі беларускія дзеці ад рук гітлераўскіх катаў-судыстаў.

Сёння мы павінны зрабіць усё, каб не паўтарыліся трагедыі Хатыні, Лідзіцы, Арадура, Сабры і Шацілы.

Любові МАГЛАВА.

Бельгія.

ПОЧЕМУ СССР И США ПО-РАЗНОМУ ОТНОСЯТСЯ К РЕШЕНИЯМ ООН В ОБЛАСТИ ПРАВ ЧЕЛОВЕКА

ДЕКЛАРАЦИИ И ГАРАНТИИ

Одной из самых важных задач в решении проблем мирового сообщества созданная 40 лет назад ООН провозгласила развитие международного сотрудничества в области прав человека. С тех пор в развитие своего Устава ООН разработала и приняла около двух десятков международно-правовых документов по этому вопросу.

Каково отношение СССР и США к этим документам? Такое сопоставление, на мой взгляд, очень интересно, поскольку Советский Союз и Соединенные Штаты являются ведущими державами двух противоположных социальных систем. Сравнение их отношения к критериям прав человека, сформулированным самой авторитетной и представительной международной организацией, можно глубже понять демократическую альтернативу, предлагаемую обеими системами человечеству.

Начнем с истории. Когда в 1945 году на конференции в Сан-Франциско принимался Устав ООН, именно СССР стал инициатором включения в него принципа уважения основных прав и свобод человека (в первоначальном проекте Устава этот принцип отсутствовал). На этой конференции советская делегация предложила поправку к пункту 3 статьи 1 Устава, согласно которой перед Организацией Объединенных Наций ставилась цель осуществлять международное сотрудничество в «поощрении и развитии уважения к правам человека и основным свободам для всех, без различия расы, пола, языка и религии». Советское предложение было принято и стало неотъемлемой частью Устава ООН.

А теперь давайте посмотрим, какая же складывается картина участия СССР и США в наиболее важных акциях Организации Объединенных Наций по вопросу прав человека, предпринятых ею в последующие годы.

Первой из этих акций стала принятая Генеральной Ассамблеей ООН 10 декабря 1948 года Всеобщая декларация прав человека. Ее окончательный текст родился в острой борьбе, которая отражала две принципиальные точки зрения. Первая линия была представлена государствами, в числе которых был и Советский Союз. Эти государства выступали за создание такого международного документа, который реально обеспечивал бы насущные права человека. Другое направление было представлено в первую очередь Соединенными Штатами Америки, а также их союзниками, стремившимися придать новому правовому акту характер общего заявления. Суть их позиции кратко можно выразить так: провозглашение прав — да, обеспечение их гарантий — нет. Впрочем, и само провозглашение прав, особенно социально-экономических, вызвало мощное сопротивление. Так, например, США активно возражали против включения в Декларацию права на труд, на социальное обеспечение, на бесплатное образование, называя эти права «социалистическими».

Мировое сообщество высказалось за закрепление в Декларации важнейших демократических положений. В ней зафиксированы, в частности, права каждого человека на жизнь, свободу и личную неприкосновенность, право на свободу мысли, совести и религии, на свободу собраний, право на труд и т. д.

Что же касается гарантий этих прав, то при обсуждении проекта документа Советский Союз внес предложение указать в его заключительной статье, что «перечисленные в настоящей Декларации права и основные свободы граждан обеспечиваются законами государства». Однако под давлением США и ряда других стран Запада это предложение не было принято. Таким образом, Декларация в своем окончательном виде стала лишь рекомендацией, к осуществлению которой, как в ней записано, «должны стремиться все народы и все государства».

И все-таки при всей своей ограниченности Всеобщая декларация 1948 года явилась крупнейшим прогрессивным мировым актом. Провозгласив высокие принципы прав человека и призвав все государства к их выполнению, она способствовала демократизации «статута жизни» на нашей планете, борьбе народов против всех форм тирании.

Больше того, в соответствии со Всеобщей декларацией прав человека ООН приняла в 1966 году два документа большого практического значения: Международный пакт об экономических, социальных и культурных правах и Международный пакт о гражданских и поли-

тических правах. Оба они накладывают на государства, ратифицировавшие их, обязанность привести свое национальное законодательство в соответствие с международными стандартами в области прав человека, если таковое этим стандартам не соответствует.

Так вот, оба эти пакта вступили в силу с 1976 года. В их осуществлении участвуют в обоих случаях более 50 государств, среди которых, однако, нет США. В то же время Советский Союз ратифицировал пакты первым из великих держав, причем это не потребовало от него внесения каких-либо принципиальных изменений в свое внутреннее законодательство, поскольку оно и так предоставляет гражданам страны значительно больший, чем это предусматривается стандартами ООН, спектр и объем прав и свобод.

Большое значение для жизнедеятельности мирового сообщества имеют также международно-правовые конвенции ООН, налагающие на государства-участники обязательство принимать меры для борьбы с конкретными нарушениями прав человека. Каков же вклад СССР и США в реализацию наиболее важных из них?

Конвенция ООН о предупреждении преступления геноцида и наказании за него, разработанная в 1948 году, вступила в силу в январе 1951 года. В ней участвуют 82 государства, включая СССР и другие социалистические страны, но не принимают участие США. И это естественно, ведь правящие круги этой страны проводят политику геноцида против коренных ее жителей — индейцев, а на международной арене активно поддерживают Израиль, практикующий ту же политику в отношении арабов.

Международная конвенция о ликвидации всех форм расовой дискриминации (1965 год), предусматривающая обязательство государств обеспечить равноправие каждого человека перед законом без различия расы, цвета кожи, национального и этнического происхождения, действует с января 1969 года. Среди 97 стран, ратифицировавших ее (включая СССР), также нет США, где не только негры, но и представители других национальных меньшинств подвергаются жестокой дискриминации.

Конвенция о неприменении срока давности к военным преступлениям и преступлениям против человечества (1968 год) вступила в силу в ноябре 1970 года. Число государств-участников ее — 29 (включая СССР). Среди них, однако, снова нет США, которые, напротив, стали второй родиной для тысяч нацистских и других военных преступников.

Всего же, как показывает статистика, из 19 международных соглашений по правам человека, принятых под эгидой ООН, США ратифицировали только три, в то время как СССР — практически все. Такова же картина и с соглашениями, заключенными в рамках специализированных органов ООН. Скажем, из 160 конвенций Международной организации труда (МОТ) США участвуют лишь в 7, причем среди них нет ни одной, касающейся основных прав человека в области занятости. Они также не присоединились к Конвенции ЮНЕСКО о борьбе с дискриминацией в области образования.

Международному сотрудничеству в обеспечении прав человека нынешняя администрация США противопоставляет курс «содействия демократии» путем безудержной гонки вооружений, дестабилизации неугодных правительств и даже прямого военного вмешательства в дела других государств. Достаточно вспомнить в этой связи агрессию против Гренады, события в Ливане, поддержку афганской контрреволюции, развязывание необъявленной войны против Никарагуа и другие акты международного терроризма.

Естественно, что такой курс Вашингтона вызывает резкое осуждение не только в СССР, но и в большинстве других стран мирового сообщества. Советские люди считают, что нагнетание милитаристского психоза, посягательство на безопасность других государств не могут пойти на пользу ни одной из категорий демократии и прав человека. Напротив, «маршрут» прав человека начинается с разрядки международной напряженности, со строгого уважения суверенных прав других народов. От этого выиграют все народы мира, в том числе и американский народ. От этого выиграет главное право человека — право на жизнь.

Валерий ТЕЛЕГИН.

Предложения СССР об основных направлениях и принципах международного сотрудничества в мирном освоении космоса — в интересах всего человечества. Вниманию читателей предлагаем материалы «круглого стола», в котором приняли участие известные советские ученые — академик В. Авдусевский и Ю. Осипьян, доктор физико-математических наук Л. Лесков и В. Полежаев, летчик-космонавт СССР, кандидат технических наук А. Серебров.

Физика невесомости — в значительной мере экспериментальная наука. Но постановка экспериментов на орбите требует значительных затрат. Поэтому уже давно применяется имитация состояния невесомости различными способами: в башнях невесомости (где контейнер с аппаратурой свободно падает с большой высоты), на самолетах, движущихся

речетических методов разделения биологических веществ имеет очень большое значение. Во-первых, оно необходимо для исследований в области молекулярной биологии, генетики, биохимии. Во-вторых, оно может решить важную практическую задачу — дать возможность получения новых высокоэффективных лекарств. Эксперименты на «Таврии» показали, например, что чистота полученных в космосе препаратов в 10—20 раз выше, чем у земных аналогов, а сама установка имеет производительность в несколько сот раз больше по сравнению с подобной земной аппаратурой. Это позволяет надеяться, что скоро электрофорез найдет практическое применение в невесомости. В сущности первые шаги в этом направлении уже сделаны. Полученные на «Таврии» восемь ампул особо чистых биомедицинских культур

ПРОЕКТЫ ЗАВОДОВ В КОСМОСЕ ПРОТИВ ПЛАНОВ «ЗВЕЗДНЫХ ВОЙН»

ВОЗМОЖНОСТИ И ПЕРСПЕКТИВЫ КОСМИЧЕСКОЙ ТЕХНОЛОГИИ

по особым траекториям, на ракетах-зондах. Имитация невесомости длится недолго — от секунд (в башнях невесомости) до десятка минут на высотных ракетах. Тем не менее и она дает много ценной информации.

В Советском Союзе основные исследования по кратковременной имитации невесомости проводились с помощью высотных ракет «Мир-2». Разработан специальный комплект аппаратуры «Спринт», позволяющий изучать кристаллизацию в невесомости. Были проведены эксперименты по кристаллизации полупроводников, сплавов с особыми магнитными или сверхпроводящими свойствами, материалов из нескольких несмешивающихся компонентов. Исследовались также плавление оптического стекла и другие технологические процессы.

Из экспериментов следует, что эти процессы при правильной постановке в космосе должны дать результаты значительно лучшие, чем на Земле. Например, при кристаллизации полупроводниковых материалов было установлено, что скорость роста совершенных кристаллов в невесомости может быть в несколько десятков раз выше, чем в обычных условиях.

И все же ученых часто интересуют длительные процессы, которые можно исследовать лишь на борту космических аппаратов. Один из них — конвекция. Первоначальные предположения о полном отсутствии конвекции в условиях орбитального полета оказались неверными — в невесомости изменяется лишь ее характер. Теоретическое описание конвективных процессов значительно облегчается, когда известна их реальная картина. Получить ее может, например, установка «ПИОН», работавшая на станциях «Салют-6» и «Салют-7». На этой установке впервые в мире в условиях орбитального полета наблюдалась термокапиллярная конвекция, изучались другие процессы.

Наряду с исследованием фундаментальных физических явлений в космосе опробовались конкретные технологические установки. На борту «Салюта-7» прошли испытания, например, установки «Магма-Ф» и «Корунд». Электропечь «Магма-Ф» предназначена для получения полупроводниковых кристаллов различными методами. Возможности многоцелевой аппаратуры «Корунд» еще шире. Она имеет большую мощность и производительность и позволяет производить полупроводники в опытно-промышленных масштабах.

Получила известность и установка «Таврия», предназначенная для электрофореза в космосе. Интенсивная работа с ней нескольких экипажей на «Салюте-7» обусловлена тем, что данное направление космической технологии, видимо, ближе всех к реализации. Совершенствование электрофо-

изготовлены по заданию конкретного потребителя — НИИ эпидемиологии, микробиологии и гигиены имени Пастера и предназначены не только для исследовательских, но и практических целей.

Следует отметить, что исследования по космической технологии требуют не только разработки специального оборудования, но и затрат рабочего времени космонавтов, которое является довольно дефицитным ресурсом. Поэтому разработчики стремятся до предела упростить обслуживание аппаратуры, автоматизировать ее работу. Будущее космической технологии, очевидно, за автоматическими беспилотными технологическими модулями, которые станут посещаться людьми лишь для смены образцов или ремонта. Но сегодня, когда космонавты ведут научные исследования физических явлений в невесомости, невозможно преувеличить значение творческого подхода к выполнению эксперимента.

Для организации производства в космосе мало научной разработки его основ или даже их экспериментальной проверки. Оно должно быть экономически выгодным. Между тем одна лишь доставка груза на орбиту и обратно обходится недешево. Поэтому задача сегодняшней космической технологии — получение отдельных видов материалов, потребность в которых исчисляется десятками или сотнями килограммов в год, а стоимость каждого килограмма очень высока. К таким материалам относятся монокристаллы больших размеров, некоторые биологические препараты, высококачественные стекла для лазеров.

По современным оценкам, для большинства из этих материалов стоимость производства на Земле сравнима или даже больше стоимости их доставки на орбиту и обратно. Если удастся наладить их производство в космосе, то оно уже сейчас будет приносить прибыль. Кроме того, развитие науки и техники постоянно рождает потребность во все более высокой чистоте, однородности и структурном совершенстве многих материалов. Это означает, что стоимость производства на Земле возрастает и будет возрастать. В то же время стоимость вывоза груза на орбиту и его возвращения снижается. Так что со временем все больше космических материалов перейдет в разряд «выгодных». К тому же более высокое качество космических материалов, по сравнению с земными аналогами, должно окупить часть затрат. И, наконец, разработка космических методов сопровождается получением научно-технических результатов, которые с успехом могут использоваться и в земном производстве.

ВЫ ХАЦЕЛІ СУСТРЭЦА

КАБ ТВАЁ СЛОВА БЫЛО ПАТРЭБНА ЛЮДЗЯМ

— Чалавек не можа быць вольным ад грамадства — гэта вядомая ісціна, таму сусветная прагрэсіўная літаратура ўсё часоў сваіх герояў заўсёды разглядала на сацыяльным фоне. Гэта ў поўнай меры тычыцца і лепшых беларускіх пісьменнікаў. Што вы можаце наконт гэтага сказаць?

— Пісьменнік і грамадства, пісьменнік і народ, гістарычнае жыццё-быццё народа... Паяданне і непаздзельнасць гэтых паняццяў для лепшых, выдатных дзеячаў літаратуры было несумненнай ісцінай заўсёды. Сапраўдны мастак слова не можа жыць і тварыць у адрыўе, у ізаляванасці ад жыцця грамадства, ад тых вялікіх сацыяльных, палітычных, культурных і іншых праблем, якімі жыве народ, шырокая маса працоўных; не можа быць раўнадушным да надзённых клопатаў і трывог сваіх сучаснікаў — людзей, што з ім разам, побач, на адной зямлі, у адным чалавечым доме. Бо інакш непазбежна ўзнікне справядлівае пытанне: для каго ты, шаноўны, пішаш? Толькі для сябе самога? Ці для зусім вузкага кола такіх жа, як сам, адключаных ад вялікага свету чалавечай супольнасці, літаратурных снобаў? Можна, вядома, ахвяраваць свае здольнасці і на гэты варыянт «творчага» існавання, можна, сышоўшы ўбок з дарогі шырокіх людскіх настрояў, усесціся і спакойна прасядзець усё жыццё на ўласнай эстэтычнай купіне. Можна, вядома! Як-то кажуць: вольнаму — воля! Але якая цана такому сяджэнню? Каму патрэбны яго вынікі? Ды гэты ж відавочнае марнатраўства — нікчэмнае, вартае жалю марнатраўстваў! І чаму ў такім разе ты, шаноўны-незаангажыраваны, тым не менш прэтэндуеш на грамадскую ўвагу? Ты ж усё-такі прэтэндуеш, калі па шчырасці? Прэтэндуеш хаця б ужо тым, што не сабе пад нос, а ўголас, з разлікам на слухачоў пускаеш філіпікі па адрасу сацыяльна-заангажыраваных, грамадска-актыўных творцаў. Дзе ж у такім разе логіка? Сацыяльную змястоўнасць творчасці адмаўляеш, а ўвагі грамадства ўсё-такі хочаш? Зрэшты, логіка, ёсць, проста не трэба хітраваць з чытачамі і з самім сабою. Ёсць рашучы і, дарэчы, глыбока заангажыраваны курс на пэўную апрацоўку грамады, ёсць выразная мэта — насаджаць у грамадстве сацыяльную індывідуальнасць, адчуванасць, індывідуалізм і эгаізм. Для сапраўдных, сумленных мастакоў слова такая логіка — непрымальная.

Што да нашай беларускай літаратуры, то глыбіня і моц сацыяльнага пафасу, грамадскага гучання твораў заўсёды былі яе вызначальнымі рысамі. «З цэлым народам гутарку весці, сэрца мільёнаў падслухаць біццям», — сказаў яшчэ ў пачатку веку вялікі Купала. Вось — наш шлях і наша грамадскае веру, наша выходная творчая ўстаноўка і наша вялікая жыватворная традыцыя. На гэтым стаялі, стаім і будзем стаяць непакісна. З павагі да літаратуры і да здароўя чалавечага розуму. З павагі да таго, што гэта традыцыя нам дала, што мы сёння маем і чым ганарымся перад светам. Што б нам дала нейкая іншая традыцыя — не ведаю. Нейкай іншай, на шчасце, у нашай літаратуры не было і няма.

— Сёння ў нашай літаратуры існуюць такія паняцці, як, напрыклад, «вытворчы роман» ці «вясковая проза», а сярод галоўных літаратурных герояў можна ўбачыць сакратара райкома партыі ці дэпутата Савета. Менавіта з гэтага на Захадзе робіцца выснова аб нібыта утылітарнасці савецкай

Калі пералічваць назвы зборнікаў вершаў, літаратуразнаўчых кніг, выданняў па фальклору, на вокладцы якіх стаіць імя Ніла Гілевіча, атрымаецца цікавы і важкі спіс. У даведніку «Пісьменнікі Савецкай Беларусі» ён, дарэчы, займае цэлую старонку. А першы радок у гэтым спісе датаваны 1957-м годам, калі выйшла кніга пазіі «Песня ў дарогу». Дарога ж тая, якой яна дала пачатак, прыяла Ніла Гілевіча да ўсеагульнага прызнання яго творчых здабыткаў, навуковых прац.

Кола творчых інтарэсаў Ніла Сямёнавіча вельмі шырокае: ад навуковых манаграфій да песеннай лірыкі, любімай народам, ён жа перакладае з многіх славянскіх моў, і асабліва шмат з балгарскай. У апошнія гады да разнастайных клопатаў Ніла Гілевіча далучыўся яшчэ адзін важны абавязак: сёння ён займае пасаду першага сакратара праўлення Саюза пісьменнікаў БССР.

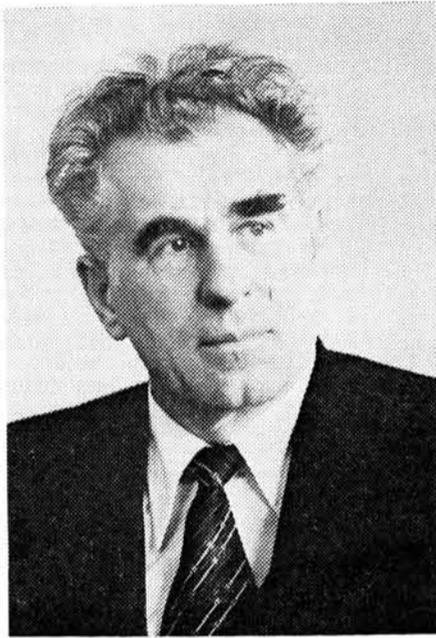
Спадзяёмся, сённяшняе сустрэча нашага карэспандэнта Галіны УЛІЦЕНАК з паэтам, перакладчыкам, прафесарам Нілам ГІЛЕВІЧАМ зацікавіць чытачоў «Голасу Радзімы». Тэма гутаркі — пісьменнік і грамадства: яго сацыяльная роля і грамадзянская адказнасць.

літаратуры, зніжэнні яе мастацкага ўзроўню. Якое ваша меркаванне?

— Да такіх дэфініцый, як «вытворчы роман», «вясковая проза» і іншыя, з якімі даводзіцца сустракацца ў бягучай літаратурнай крытыцы, я асабіста стаўлюся насцярожана і прымаю іх толькі як пэўную ўмоўнасць, прыдатную і зручную для размовы аб тэматычнай разнастайнасці і стылевай шматграннасці сучаснай савецкай літаратуры. Насцярожана таму, што ў дачыненні да «краснага пісьменства» катэгорычнасць дэфініцый ёсць у той ці іншай меры схематызацыя, якая пры разглядзе твора непазбежна вядзе да збяднення яго ідэйна-мастацкага зместу. Апошні заўсёды намнога шырэйшы і багацейшы за ўсякую, нават самую расквантую схему. Згадаем, напрыклад, такія раманы, як «Неруш» В. Казько, «Алімпіяда» І. Пташнікава, «Сачыненне на вольную тэму» А. Кудраўца. У цэнтры ўвагі кожнага з іх — вёска і людзі вёскі, іх жыццё і праблемы. Але «вясковымі» я называю іх не магу. Гэта — кнігі пра лёс беларускага народа і беларускай зямлі, пра сацыяльныя, духоўныя, маральныя працэсы, што адбываюцца ў народзе. Ну, а дзе жывуць і працуюць героі... Ды на роднай зямлі жывуць! Тут найперш важна, чым занята душа гэтых герояў, якія іх думкі і клопаты, які іх духоўны свет — і як гэта ўсё пададзена ў творы: ці ярка? ці праўдзіва? ці пераканаўча? Калі менавіта так — чытач рад і ўдзячны пісьменніку і менш за ўсё думае: «вытворчы» гэта роман ці яшчэ які-небудзь. Жыццёвая ж прафесія і пасада героя можа быць і самая звычайная, і вельмі рэдкая. У тым ліку, зразумела, герой можа займаць і пасаду партыйнага работніка і быць дэпутатам Савета. Гэта зусім натуральна. У нас у краіне некалькі тысяч дэпутатаў Вярхоўнага Савета і дзесяткі тысяч людзей — дэпутаты мясцовых Саветаў. Гэта — наша жыццё, наш лад, наша савецкая рэчаіснасць, з якой мы, савецкія пісьменнікі, у сваёй творчасці зыходзім. Не прыдумляць жа нам нейкую рэчаіснасць іншую! Кожны пісьменнік у свеце піша ці павінен пісаць пра тое, што добра ведае, што яго цікавіць і хвалюе. Мы — не выключэнне. Мы пішам пра жыццё, якое ведаем, пра людзей, якіх ведаем, і для людзей, якіх ведаем. Што праўда, цікавіць і хвалюе нас не ўсё. Не цікавіць нас напрыклад, парнаграфія, і парнаграфічных раманаў у нас ніхто не піша. Не піша — бо чалавек нармальны, псіхічна здаровы і маральна выхаваны не можа апусціцца да, выбачайце, паскудства, не можа дазволіць сабе такую непавагу да літаратуры і да сваіх чытачоў, якіх, паўтараю, ён добра ведае. Так што наконт высоўваць аб утылітарнасці і нізкай мастацкасці нашай літаратуры можна сказаць: чужым мы гэта ўжо амаль семдзясят гадоў. Яшчэ не надакучыла панам-саветолагам круціць старую шарманку. Няхай! А тым часам лепшыя творы савецкіх пісьменнікаў ідуць па ўсім белым свеце. І ішлі б яшчэ больш шырока, калі б ад страху перад іх жыццёвай праўдай, перад іх сацыяльнымі, грамадскімі ідэаламі не ствараліся штучныя бар'еры, не ўздымалася заслона. Дадам, нарэшце, для большай яскасці: ёсць у нашым літаратурным побыце і праявы спекуляцыі на нібыта выйгрышнай тэме, пазначаныя нізкім мастацкім узроўнем. Але не бачыць, якую бязлітасную вайну мы абвешчаем падобнаму утылітарызму самі, можна толькі пры вялікім нежаданні бачыць.

— Сучасная савецкая літаратура, адлюстроўваючы рэчаіснасць, верная сваім прынцыпам, не абыходзіць маўчаннем праблемы, якія ставяць у нашым грамадстве і ва ўсім свеце. І разам з тым у ёй няма той бязвыхаднасці, духоўнага крызісу герояў, што характэрна творах многіх заходніх пісьменнікаў. Работам нашых лепшых майстроў слова заўсёды ўласцівы сацыяльны аптымізм, вера ў лепшае ў чалавеку. Чым, на ваш погляд, гэта абумоўлена?

— Сацыяльны аптымізм нашай літаратуры — гэта адлюстраванне аптымізму, якім прасякнута наша штодзённае жыццё, наш грамадскі лад, заснаваны на прынцыпах сацыяльнай справядлівасці, роўнасці, братэрства. Гэта — адлюстраванне філасофіі гуманізму, чалавечасці і жыццялюбства, якую мы вызнаём і сцвярджаем. Вера ў чалавек, у перамогу чалавечасці і добра над нялюдскасцю і злом, у несмяротнасць жыцця на зямлі — не толькі на нашым сцяжы, але і ў сэрцах у нас, гэта наш светапогляд і наша перакананне, так мы выхаваны. А выхаваннем, дарэчы, з'яўляюцца і класічная літаратура — айчынная і замежная, і народная творчасць, фальклор. Жыццё чалавек — гэта вялікі чуд, самы каштоўны дар прыроды, і ім трэба бясконца даражыць, значыць — трэба змагацца супраць замаха на жыццё чалавек і чалавечасці. Трэба сцвярджаць і славіць хараво жыцця

на зямлі, а не прыніжаць і не абражаць яго. У гэтым сэнсе мы, савецкія пісьменнікі, лічым сябе прамымі пераемнікамі вялікіх гуманістычных традыцый літаратурнай класікі і фальклору. Для чаго ж сеяць фальвер'е і псімізм, пладзіць упадніцкія настроі? Вядома, жыццё для чалавек — не святочны праспект, хапае і складаных праблем, і драм, і трагедый, чалавеку бывае цяжка, нават вельмі. Дык тым больш ён мае права разлічваць на духоўную і маральную падтрымку ад літаратуры! Аслабляць або і зусім забіваць у чалавеку волю да жыцця — самае ганебнае што можа спасцігнуць пісьменніка.

— Нашы літаратары часта сустракаюцца са сваімі чытачамі. Размова на такіх вечарах ідзе не толькі пра ўласныя творчыя планы, задумы, здабыткі і няўдачы пісьменніка, але галоўным чынам пра жыццё, пра тое, што хвалюе людзей. І гэта сведчыць пра значнасць і важкасць пісьменніцкага слова. У вас таксама бывае шмат такіх сустрэч. Пра што вы гаворыце з вашымі чытачамі?

— Чытачы на такіх сустрэчах бываюць самыя розныя і тэмы размоў — таксама. Вядома, пісьменнік радуецца, калі з размовы вынікае, што яго твор закрануў душу чытача, усхваляваў яго, абудзіў добрыя, грамадзянскія пачуцці і думкі. Здаралася такую радасць перажыць і мне. Звязалася неаднойчы сур'ёзная размова аб сацыяльна-эканамічных праблемах жыцця, бывалі ў цэнтры ўвагі пытанні экалогіі, гісторыі, культуры, мовы, школьнай асветы і выхавання, мастацтва і літаратуры. Люблю і паважаю такога чытача, у якога ўзнікаюць да цябе, пісьменніка, пытанні, які ўступае з табой у гаворку і, можа, нават у спрэчку, — адным словам, чытача нераўнадушнага. Добра, што такіх чытачоў многа і што іх колькасць увесь час расце.

— Калі слова пісьменніка атарытэтнае, яно павінна мець і пэўны практычны вынік, быць дзейным, эфектыўным. У чым гэты практычны вынік?

— Увогуле вынікі творчай працы пісьменнікаў не вымяраюцца так дакладна і не відны так хутка, як вынікі працы рабочых ці хлебаборцаў; яны сказваюцца не сёння і не заўтра, а нашмат пазней, і сказваюцца галоўным чынам на агульным духоўным клімаце грамадства, на выхаванні людзей. Часам уздзеянне мастацкага твора можа быць настоль-

кі моцным, што відаць адрозна. Успамінаю сведчанне аднаго франтовага журналіста часоў Вялікай Айчыннай вайны: байцы-беларусы, паслухаўшы верш А. Куляшова «Ліст з палону», былі так узрушаны, што нецярпліва пыталіся ў камандзіра: «Ці скоро ў атаку? Скарэй бы! Скарэй бы дайці да роднай Беларусі!»

Калі ж мець на ўвазе публіцыстычнае слова пісьменніка, то яно дапамагае вырашаць канкрэтныя пытанні часта. Напрыклад, шматлікія пісьменніцкія выступленні на тэму меліярацыі станоўча паўплывалі на правядзенне меліярацыйных работ у рэспубліцы.

— Пісьменнікі карыстаюцца вялікай павагай у савецкім грамадстве. Можна прыгадаць Івана Шамякіна, які быў старшынёй Вярхоўнага Савета БССР, ці Івана Навуменку, які змяніў яго на гэтай адказнай пасадзе. Некаторыя прэзідэнты і пазты выбраны дэпутатамі ў савецкія кіруючыя органы. Чым можа заслужыць савецкі пісьменнік такое прызнанне?

— Таленавітай творчай працай і актыўнай грамадскай дзейнасцю. Больш, па-мойму, нічога ў разлік не бярэцца. Спалшоўся на два-тры прыклады. Паэт Максім Танк — дэпутат Вярхоўнага Савета СССР. Яго творчы аўтарытэт вельмі вялікі. Па майму перакананню, гэта адзін з самых выдатных паэтаў нашага часу ў маштабах свету. Апрача таго — ён нястомны грамадскі дзеяч. Яго гэтак званыя «нагрузкі і абавязкі», да якіх ён ставіцца зусім не фармальна, цяжка пералічыць. Або возьмем дэпутата Вярхоўнага Савета рэспублікі Васіля Быкава. Яго вядомасць выйшла далёка-далёка за межы Беларусі і ўсёй краіны, яго кнігі перакладзены на многія дзесяткі моў, а ён і далей працуе ўсё так жа напружана і патрабавальна. А колькі ў яго за год бывае сустрэч з чытачамі, колькі нялёгкага паездак па краіне і за мяжу! А ён яшчэ і кіруе секцыяй прозы Саюза пісьменнікаў, і з'яўляецца членам рэдкалегіі часопіса «Маладосць», і чытае дзесяткі рукапісаў пачаткоўцаў, і піша да кніг калегам прадмовы... Старэйшыне нашай літаратуры Кандрату Крапіве праз колькі месяцаў дзевяноста, але па плённасці творчай працы ён не ўступае маладым. Не так даўно напісаў новую п'есу, часта публікуе новыя байкі і выконвае велізарны аб'ём работы явлексіограф, як рэдактар новага двухтомнага беларуска-рускага слоўніка, не кажучы пра ўсё тая слоўнікі, якія ён рэдагаваў раней. Сёлета на прадвесні Кандрат Кандратавіч зноў выбраны дэпутатам Вярхоўнага Савета БССР.

— Ніл Сямёнавіч, вы — член Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, камуністы — многія вашы калегі. Ці накладвае гэта адбітак на творчасць? Калі так, то ў чым праяўляецца?

— Уступленне ў рады КПСС — партыі, якая з'яўляецца авангардным атрадам савецкага камуністычнага руху, — гэта перш за ўсё прыняцце на та перш за ўсё прыняцце абавязку яшчэ больш высокіх абавязкаў, гэта павышэнне пачуцця адказнасці за ўсё, што ты робіш, гэта — значны крок наперад у развіцці тваёй грамадска-палітычнай самасвядомасці. Знаходжанне ў шэрагах баявой кагорты паплечнікаў аднаверцаў абуджае ў душы новыя сілы, актывізуе творчую энергію, мабілізуе волю, загартоўвае дух. Думаю, што ў гэтым перш за ўсё і трэба бачыць «адбітак», які накладвае на творчае і грамадскае жыццё пісьменніка званне камуніста.

У СКАРБНІЦУ НАЦЫЯНАЛЬНАЙ КУЛЬТУРЫ

ДЫЯЛОГ З ГЛЕДАЧОМ

Час няўмольна адлічвае старонкі жыцця. Кожная з іх мае свае памятныя даты. Такой датай, занатаванай у гістарычнай кнізе часу, стала 14 верасня 1920 года — дзень урачыстага адкрыцця Беларускага дзяржаўнага тэатра.

Сам факт стаў выключнай падзеяй у культурным жыцці Рэспублікі, увянчаў шматгадовыя парыванні, надзеі і намаганні тых, хто беззаветна служыў ідэі і справе тэатра, хто разумеў сілу ўздзеяння яго мастацтва на абуджэнне сацыяльнай актыўнасці народа, яго самазвыдомасці.

Тэатр сабраў у свае сцены людзей таленавітых, адораных, адданных. За плячамі пераважнай большасці актёраў была школа аматарства. Першую прафесійную прыступку ў адукацыі калектыву заклаў выдатны дзеяч тэатральнага мастацтва Фларыян Ждановіч у час дзейнасці Беларускага таварыства драмы і камедыі (пераважная большасць яго і складала трупы БДТ-1). Сапраўдна прафесійная вучоба пачалася з прыходам у 1921 годзе на пасадку мастацкага кіраўніка Еўдзігнея Міровіча, які практычна маладога калектыву, што абарылася на народныя традыцыі, спалучыў з традыцыямі рускага рэалістычнага мастацтва, увёў пошукі тэатра ў рэчышчы мастацкай атмасферы краіны.

У. Крыловіч і Г. Грыгоніс, Г. Глебаў і У. Уладзімірскі, Б. Платонаў і К. Саннікаў, Л. Ржэцкай і І. Ждановіч, В. Пола і В. Галіна, К. Міронава і А. Крыніца, а пазней — Л. Рахленка, У. Дзялюшка, С. Станюта, Р. Кашальнікава, З. Стома, З. Браварская, І. Шаціла, рэжысёры Л. Літвінаў, М. Зораў — тыя, каго сёння мы з павагай называем легендарнымі купалаўцамі, — сваёй працай закладалі асновы беларускага савецкага тэатральнага мастацтва, выводзілі яго за межы рэспублікі, надаючы яму статус усесаюзнага калектыву.

У сваіх поглядах на жыццё, на мастацтва яны былі аднадумцамі. Лічылі, што тэатр павінен быць сучасны часу, павінен весці да ідэянастэтычнага, духоўнага аднаўлення з гледачом, садзейнічаць фарміраванню гарманічна развітой асобы, якая будзе жыццём па законах сацыяльнай справядлівасці і розуму, добра і прыгажосці.

Іх погляды і складалі ідэяна-мастацкае крэда тэатра, які з першых дзён свайго існавання служыў свайму народу. Дэвіз часу — «Мы наш, мы новы мир постронім...» — стаў дэвізам творчасці БДТ-1. Калектыву жыў героікай рэвалюцыі і грамадзянскай вайны. Першыя пяцігодкі, стаханавскі рух, пераўтварэнне беларускіх гарадоў і вёсак — гэтым была абумоўлена таленавітая драматургія і сцэнічнае мастацтва. Гістарычнае мінулае, усвядомленае з пазіцыі свабоднага народа, падкрэслівала і пераёмнасць лепшых традыцый, і сутнасць вялікіх сацыяльных пераўтварэнняў. «Кастусь Каліноўскі» і «Машэка» Е. Міровіча, «Мяцек» Д. Фурманова і С. Паліванава, «Бранепоезд 14—69» У. Іванава, «Мост» Я. Рамановіча, «Гута» Р. Кобяка, «Бацькаўшчына»

К. Чорнага, «Канец дружбы», «Партызаны» і «Хто смяецца апошнім» К. Крапівы, «Салавей» З. Бядулі, «Пагібель воўка» Э. Самуілёнка, «Платон Крэчат» і «У стэпах Украіны» А. Карнейчука — гэта толькі самы невялікі спіс пастацовак тэатра, у якіх знайшлі адлюстраванне ідэяна-эстэтычнай і жанрава-тэматычнай накіраванасць рэпертуарных пошукаў.

Выступаючы ў гэтым рэпертуары, актёры з'яўляліся першапраходцамі ў асваенні савецкай драматургіі на беларускай сцэне і ў адкрыцці нацыянальнай п'есы. Яны паказвалі новага героя, які ўваабляў у сабе лепшыя рысы народнага характару, а таксама адкрывалі феномен савецкага чалавека — будаўніка новага свету. Біяграфіі многіх сцэнічных герояў нараджаліся за сценамі тэатра, а носьбіты іх сядзелі ў зале. Кастусь Каліноўскі, Машэка, Карнейчык, Чадаў — У. Крыловіча; Марылька, Майка, Насця, Машэка — І. Ждановіч; Гушка, Дыбаў, Даніла Дрыль — У. Уладзімірская; Ярыськін, Платон Крэчат — Б. Платонава; Каваль, Чужакоў, Бублік — Г. Грыгоніс; Ганка, Маці, Каспарыха — Л. Ржэцкай; Туляга — Г. Глебаў... Нельга ў адным артыкуле нават пералічыць тыя шматгранныя і шматфарбныя, глыбока-псіхалагічныя, філасофска-абавальныя вобразы, створаныя выдатнымі актёрамі. Праўда жыцця трансфармавалася творцамі ў праўду сцэнічную. Сітуацыі, канфлікты, характары ўражвалі шматмернасцю дыяназону, маштабнасцю мастацкай якасцю адлюстравання.

Набытае майстэрства знайшло выяўленне ў інтэрпрэтацыі класічных твораў. Гэта Пушкін («Капітанская дачка»), А. Астроўскі («Ваўкі і авечкі»), «Без віны вінаватыя»), Малер («Мешчанін у дваранстве», «Скуны»), М. Горкі («Апошнія») — Менавіта «Апошнія» засведчылі высокі ўзровень мастацтва беларускага тэатра. Гэты спектакль быў прызнаны лепшым сцэнічным усабленнем горкаўскай п'есы ў саюзнай тэатральнай практыцы.

Першая дэкада беларускага мастацтва ў Маскве падсумавала здабыткі тэатра за гады яго існавання. «Калектыву тэатра — гэта ў поўнай меры сталы арганізм, у які ўваходзіць буйнейшы майстры тэатральнага мастацтва. У спектаклях тэатра радуе перш-наперш ансамбль, моцная сыгранасць і ўзаемаразуменне актёраў», — адзначала газета «Праўда».

Вялікая Айчынная вайна стала суровым выпрабаваннем і для дзеячаў мастацтва, у тым ліку і для Беларускага тэатра. У далёкім Томску тэатр разам са сваім народам, сваёй краінай змагаўся з ворагам, змагаўся сваёй зброяй — мастацтвам. Яго лепшыя спектаклі становіліся спектаклямі прадэяна краіны. Часта пасля іх прагляду гледачы — афіцэры, салдаты — ішлі на вакзал, адкуль рушылі на фронт. Сярод гэтых спектакляў — «Хлопец з нашага горада», «Рускія людзі» К. Сіманова, «Фронт» А. Карнейчука, «Палешукі» Я. Рамановіча, «Позняе каханне» А. Астроўскага і неўміручая купалаўская «Паўлінка».

Вярнуўшыся дадому, калектыву, які стаў насіць імя Янкі Купалы, самааддана ўключалася ў новы рытм жыцця — аднаўленне разбуранай гаспадаркі. Неабходна было залечыць раны — фізічныя і духоўныя. І ў гэтым місія тэатра неацэнная. На купалаўскай афішы з'яўляюцца спектаклі, якія звернуты да падзей Вялікай Айчынай вайны, да мірнага будаўніцтва, да тэмы барацьбы за мір. У тэатральную гісторыю ўпісаны «Канстанцін Заслонаў» А. Маўзона, «З народам» і «Пяць жаваронкі» К. Крапівы, «Крылы» А. Карнейчука і іншыя. Класічныя «Рамэо і Джульета» У. Шэкспіра, «Даходнае месца» А. Астроўскага працягваюць дасягненні купалаўцаў у асэнсаванні класічнага рэпертуару.

Міналі дні. Адбывалася змена актёрскіх пакаленняў. Але кожны, хто прыходзіў у славу тэатра, усвядамляў сваю вялікую адказнасць і гонар, усвядамляў сябе пераемнікам выдатных традыцый купалаўскага калектыву. Яны і ў фарміраванні рэпертуару, які павінен адпавядаць патрабаванням часу сваёй зместаўнасцю, значнасцю праблематыкі, разнастайнасцю тэм, яны і ў актёрскім і рэжысёрскім мастацтве, у самаадданай працы, у загартоўцы творчых намаганняў.

Шлях тэатра — не роўная дарога. Не раз даводзілася пераадоляваць цяжкасці і зноў выходзіць на фінішную прамую да сапраўдных здабыткаў.

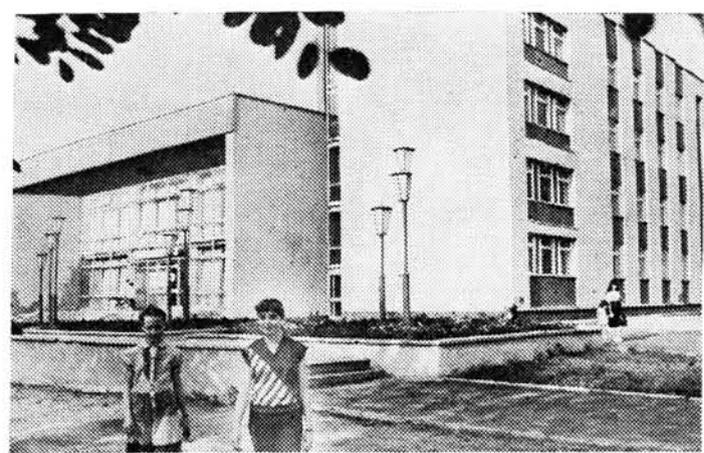
Сваё 65-годдзе купалаўцы сустракаюць у выдатнай творчай форме. Прыкладам маладому пакаленню служыць ветэраны — З. Стома, С. Станюта, Г. Макарава, З. Браварская. Эстафету купалаўскіх кар'ерэў перанялі В. Тарасаў, М. Захарэвіч, Л. Давідовіч, Г. Гарбук, Г. Аўсяннікаў, М. Яроманка, А. Рынковіч, Т. Аляксеева, А. Мілаванавіч, Г. Талкачова, В. Белавосцік, Г. Арлова, А. Памазан, П. Дубашынскі, А. Дзянісаў... Іх вопыт, майстэрства раскрыліся ў такіх спектаклях, як «Людзі на балоце» І. Мележа, «Трыбунал» А. Макаёнка, «Раскіданае гняздо» Я. Купалы, «Радавія» А. Дударова і інш. Вобразы, створаныя імі, — яркае сведчанне таго, што эстафета перададзена мастакам няўрымслівым, неспакойным, для каго тэатр — справа жыцця не па абавязку, а па сардэчнай патрэбе. Вось гэтыя трапяткія адносіны прынялі яны ў спадчыну ад сваіх настаўнікаў і гэта перадаюць маладым, што пераступілі парог роднага ім тэатра.

65 тэатральных сезонаў налічвае гісторыя тэатра імя Янкі Купалы. І ў кожным з іх былі свае перамогі, свае здабыткі, былі і свае страты. Кожны з гэтых сезонаў упісваў сваю памятную дату ў кнігу Тэатра, у кнігу нацыянальнай культуры. І сёння ўсе аматары тэатральнага мастацтва з павагай і ўдзячнасцю ўспамінаюць тых, хто выйшаў на сцэнічныя падмосткі 14 верасня 1920 года. Наперадзе новыя сезоны, новыя сустрэчы з гледачом, які гатовы на дыялог з тэатрам. Дыялог шчыры і зацікаўлены, які доўжыцца вось ужо 65 гадоў.

Клара КУЗНЯЦОВА.

мі нумарамі — малдаўскімі харэаграфічнымі мініяцюрамі «Сырба», «Дзінчанка» і іншымі. Прывезлі іх беларускія артысты-аматары з гастрольнай паездкі ў Малдавію, дзе ў Крыўлянскім раё-

не ўдзельнічалі ў свяце ўраджаю. Там яны сустрэліся з сябрамі па творчасці — крыўлянскім ансамблем «Лазіар», удзельнікі якога правялі рэпетыцыі з беларускімі танцорамі.

Новы Палац культуры ўпрыгожыў цэнтральную сядзібу калгаса «Азэры» Гродзенскага раёна. Тут размясціліся глядзельная зала на 400 месцаў, пакой для заняткаў розных гурткоў мастацкай самадзейнасці, зала ўрачыстых абрадаў. НА ЗДЫМКАХ: Палац культуры ў вёсцы Азэры; удзельнікі калгаснай мастацкай самадзейнасці (злева направа) Святлана ЯГОУДЗІК, Любоў РАКІЦКАЯ, Святлана КУХТА, Галіна МАКУСЬ, Святлана ВАСІЛЕВІЧ і Алена МАСЮТА.

Фота А. ПЕРАХОДА.

СПОЎНІЛАСЯ 220 ГОД З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ МІХАЛА АГІНСКАГА

ЖЫЦЦЁ Ў ПАДАРУНАК РАДЗІМЕ

Калі ў гэтым краі яшчэ сталі па лясках мядзведзі, а на палянах пасвіліся статкі зуброў ды аленьяў, гэтак паселішча называлася Нетры. Тут, у былых Нетрах, якія мы цяпер называем Залессем, што за дзесяць вёрст ад Сморгоні, жыў і тварыў легендарны Агінскі.

...Да камяніцы з белымі калонамі, у дом Агінскага, ішоў праз парк. Вытаптана не адной парай ног у глыбокім снезе сцяжына паходзіла болей на траншэю. І дзверы былі рыпучыя, цяжкія.

У левай сцяне віднеўся стары камін з цёмнага кафелю. Уверсе, за ліштваю акна, вуркатала галубка.

Захацелася распаліць камін. Сабраў з падлогі такія-сякія трэсачкі, галінкі, што зваліліся з галубінага гнязда, склаў усё гэта ў горбачку і чыркнуў запалку.

...За вокнамі ноч, круціць завя. Гудзе, надрываецца ў камяне вецер. А ў пакоі — цёпла, утульна. Маэстра адрываецца ад акна, падыходзіць да фартэпіяна, сядзе на крэсла-круцёлку. Адзін акорд, другі, трэці. Палілася чароўная мелодыя. І раптам, радуочы ўсё жывое, з-за лесу паказалася сонца. Дзень прыйшоў на зямлю! Новы дзень! І маэстра, зрабіўшы некалькі заключных, ужо спакойных акордаў, стомлена апускае рукі.

...У канцы 1871 года вялікі рускі мастак Рэлін пісаў вядомаму музычнаму крытыку Стасаву: «Учора я забыўся спытацца, ці ведаеце Вы што-небудзь пра музыканта Агінскага? Імя яго вядома ўсёй Расіі, і я чуў вальс і паланез яго сачынення, і назат паданне пра яго рамантычную смерць, а між іншым музыканты, якія я пытаўся, гавораць пра яго, як пра міфічную істоту».

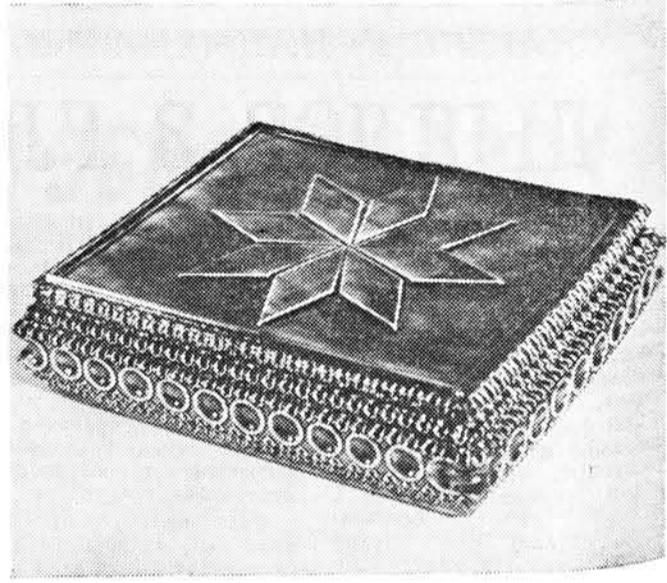
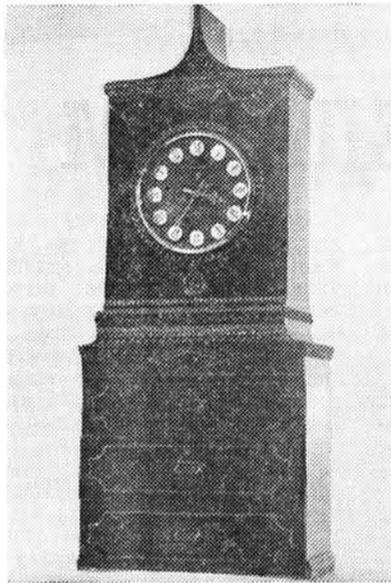
...Вандруючы па Сморгоншчыне, я на мясцовым рынку таксама пачуў два паданні пра Агінскага. Вось адно з іх. «Грозны час быў тады, ня-

добры. Куды ні кінься, а жыцця не было простаму люду. Ён так, ён гэтак, а збіцца мог толькі на кваас. Глядзёў на ўсё гэта адзін тутэйшы дзяцюк, глядзёў і не вытрымаў — гукнуў-свіснуў хлапцоў сваіх ды кажа: «А давайце, саколікі, бунт учынім, на царовых памагатых навалімся, волю вольную здобудзем і па зямлі ўсёй пусцім». Паслухалі яго саколікі, паслухалі ды казалі: «А праўду кажаш, браток! Вядзі нас вайною на цароў-багацеяў! Вядзі волю вольную ў бойцы здываваць!» І павёў дзяцюк сваіх саколікаў на вайну вялікую, на вайну справядлівую. Ды ў цароў-багацеяў і яго памагатых болей сілы было. Пабілі яны ўсіх саколікаў, а галоўнага — дзецюка — у палон паланілі, рукі-ногі скруцілі ды ў каземат кінулі. І казалі: «За тое, што ты народ узбунтаваў, не мінуць табе шыбеніцы!» Ведаў дзяцюк круты нораў цароў, ведаў, што яго заўтра чакае смерць лютая, але не стаў прасіць літасці. Толькі сэрца раптам напоўнілася такім жалем да простых людзей, да родных палёў і лясцоў, да родных лугоў, да родных рэк і дарог, што з яго ўзьяла і палілася вялікая музыка — як малітва ўсё роўна, як заклён, як прызнанне ў любові, як гаючы балызам. І дзяцюк, каб пакінуць тую музыку іншым, каб яе не забілі разам з ім, парэзаў палец на правай руцэ і перад смерцю на сцяне каземата напісаў ноты яе. «Развітанне з Радзімай» — так называў ён музыку тую...»

Паданні, паданні... У іх, як звычайна, болей прыгожай выдумкі, чым праўды. А кім у сапраўднасці быў Агінскі? Тут зноў мушу паклікаць на дапамогу Клію — музу гісторыі. Аднойчы ёй даверыўся сам Міхал Агінскі і ў канцы свайго «фармулярнага апіса» засведчыў, што ён быў, акрамя эпоху іншага, і салдатам у эпоху Польскай рэвалюцыі [Заканчэнне на 8-й стар.].

ТАНЦУЕ «ПРЫПЯЦЬ»

Рэпертуар Тураўскага народнага ансамбля танца «Прыпяць» папоўніўся новы-

Уладзімір Ганчарык — самадзейны майстар. Яго захапленне — выраб невялікіх сувеніраў з сучасных сінтэтычных матэрыялаў, якія можна набыць у магазіне «Умельныя рукі». Цікаваць да гэтага за-

нятку нарадзілася не выпадкова. Пасля асноўнай працы на вытворчасці (Ганчарык — вопытны сталяр-чырванадрэўшчык) ва Уладзіміра Аляксандравіча заставалася шмат вольнага часу. І вось скончыўшы хатнія клопаты, ён пачаў вы-

рабляць мініяцюрныя шкатулкі, вазы, пудраніцы са шкла і пластмас. Ужо першыя спробы спадабаліся і самому, і сябрам. І сёння знаёмыя Уладзіміра Ганчарыка з прыемнасцю прымаюць у па-

дарунак да святаў сувеніры, зробленыя гэтым майстрам.

НА ЗДЫМКАХ: Уладзімір ГАНЧАРЫК за працай; вырабы майстра.

Фота А. ХАЛЕЦКАГА.

ЖЫЦЦЁ Ў ПАДАРУНАК РАДЗІМЕ

[Заканчэнне. Пачатак на 7-й стар.]

Агінскі тут меў на ўвазе паўстанне 1794 года, якім кіраваў Тадэвуш Касцюшка. Ён адразу ж далучыўся да паўстанцаў і заявіў Нацыянальнаму савету, што «прыносіць у падарунак Радзіме сваю маёмасць, працу і жыццё». Паведаміў аб гэтым жонцы, адрасуючы ёй пісьмы як «грамадзянцы Ізабэла Агінскай» і замацоўваючы іх, як і іншыя дакументы, пячаткаю, на якой старажытны княжацкі герб замяніў на шчыт з дэвізам: «Свабода, вернасць, незалежнасць».

У адным з пісьмаў ён просіць жонку эканоміць ва ўсім, бо грошы, што засталіся, прызначыў на ўтрыманне воінскай часці, якую сам і ўзначальваў. Пазней, у «Пісьмах пра музыку» ён пісаў: «Я стварыў марш для майго атрада стралкоў са словамі, напісанымі ў адпаведнасці з гэтай музыкай, і з тае пары гэты марш выконваўся ў многіх палках. Я пісаў таксама ваенныя і патрыятычныя песні, якія карысталіся вялікім поспехам, бо выклікалі мужнасць, энергію і энтузіязм у маіх таварышаў па зброі».

Першае баявое хрышчэнне атрад Агінскага прыняў каля Солаў і Ашмян. Затым паўстанцы ўзялі Валожын. Багатыя трафеі, захопленыя пры гэтым, былі раздзелены мясцоваму насельніцтву. У чэрвені атрад Агінскага рушыў на Мінск. Ішоў з Ашмян праз Гальшаны, Вішнева і Валожын. Ля вёскі Вішнева яго сустрэлі войскі губернатара Няплюева. Сілы былі няроўныя, і перамога засталася на баку губернатара.

У снежні таго ж года паўстанне было разгромлена. Паранены. Касцюшка трапіў у палон. Агінскі здолеў зміграваць. У 1802 годзе яму нарэшце было дазволена вярнуцца ў Расію. Але Агінскі не пайшоў на кампраміс з царызмам, не навісім усім сапраўдным патрыётам — як рускім, так і польскім. Ён заўсёды быў верны вызваленчым ідэям і ў дні Айчыннай вайны 1812 года рашуча стаў на бок рускага народа.

Памёр Агінскі 15 кастрычніка 1833 года, на шасцьдзесяць васьмым годзе жыцця, у Фларэнцыі. Грабніца яго была потым перанесена ў старажытны фларэнцыйскі храм Санта Крочэ.

...Там паданне выглядала, як праўда, а тут праўда выглядае, як паданне.

...Сёння яшчэ раз адчуў, што музыка — найлепшае з тварэнняў чалавечага розуму.

Мне пашчасціла трапіць на канцэрт Сморгонскага народнага ансамбля песні і танца імя Агінскага.

Прасторная зала мясцовага Дома культуры паўнютка. Было шмат цікавых нумароў. Але я чакаў галоўнага. Нарэшце аб'явілі:

— Вакальна-харэаграфічная кампазіцыя «Паланез Агінскага»...

Колькі беларусчак адразу паўстала перад намі! І ўсе — у вянках з ярка-чырвоных руж. Пачулася велічная, знаёмая ўсяму свету мелодыя, знітаная з такімі ж велічнымі словамі і такім жа велічным танцам.

Урачыста лунала музыка, а хоо спаваў:

**Гасне сонца за гарою,
Цень кладзецца на прастору.
Не сумуй такой глухой
парою —**

**Загарацца ў небе зоры.
Ціхімі кругамі хадзілі па сцэне,
быццам казачныя феі, дзяўчаты.
Светла лілася мелодыя, і гэтак жа светла гучалі словы:
Не сумуй, што ноч находзіць,
Абдымае свет шырока.
Пасля ночы сонца ярка
ўсходзіць
і ўздымаецца высока.**

Сусед, што сядзеў побач, заварушыўся, дастаў з кішэні хусцінку. І жанчына злева не хавала слёз...

А музыка ўжо вяртала сэрцу ўпэўненасць, вяртала ўсяго цябе ў светлае — у свет чалавечай дабрывы. І словы песні таксама пасялялі ў душы надзею:

**Наша песня пранясецца
Праз палі, лясы і рэкі,
Дзе даль сіняя смяецца,
З сонцам здружана навекі...**

Яраслаў ПАРХУТА.

СПОРТ

Завяршаецца кастрычнік — месяц, які падарыў савецкім аматарам спорту нямала радасных хвілін, цікавых сустрэч, яскравых перамог. Нагадаем некаторыя найбольш важныя спартыўныя навіны.

Пачнём з футбола. Зборная СССР, атрымаўшы на сваім полі трэцюю перамогу запар — цяпер над камандай Ірландыі з лікам 2:0 — рэальна прэтэндуе на пездку ў Мексіку, дзе адбудзецца фінал першынства свету. У адборачных гульнях добра згулялі выхаванцы беларускай школы футбола: Сяргей Алейнікаў, Георгій Гоцманаў, Георгій Кандрацьеў.

Здаўна славяцца высокімі дасягненнямі беларускія шашысты. Тытул мацнейшай на планеце носіць Алена Альтшуль. І вось новае паведамленне з Галандыі: мінчанін Анатоль Гантварг адстаяў сваё званне чэмпіёна свету ў матчы з галандцам Робам Клеркам.

Аматары шахмат з вялікай цікавасцю сочаць за матчам за званне чэмпіёна свету па шахматах паміж Анатолем Карпавым і Гары Каспаравым. Вельмі напружаны палдынак набліжаецца да свайго завяршэння. І нягледзячы на тое, што пакуль перавага на баку прэтэндэнта Гары Каспарова, які вядзе з лікам 9:8, прадказаць пераможцу пакуль немагчыма.

У кастрычніку ў Іспаніі прайшло першынство свету па мастацкай гімнастыцы. Парадавала нас пятнацігадовая мінчанка Марына Лобач. У практыкаваннях са скакалкай дэбютантка ўзнагароджана сярэбраным медалём.

Акрамя афіцыйных спаборніцтваў, група беларускіх спартсменаў удзельнічала ў таварыскіх сустрэчах з замежнымі спартсменамі. Нядаўна Мінск наведалі бадмінтаністы Бірмы і шахматысты Індыі. У гэтых сустрэчах мацнейшымі былі спартсмены БССР.

У бліжэйшы час аматары спорту рэспублікі з цікавасцю будуць чакаць спаборніцтваў баскетбалістаў (тут выступяць сталічныя каманды РТІ і «Гарызонт»), удзелу ў першынстве краіны чэмпіёнаў СССР гандбалістаў мінскага СКА.

ВОСЬ ДЫК ГРЫБ!

У цэнтры Віцебска, побач са шматпавярховым домам школьнікі Толя Алпацкі і Саша Чарнецкі знайшлі вялікі грыб дажджавік. У дыяметры ён дасягнуў амаль метравай велічыні.

Усе грыбы маюць патрэбу ў вільгаці, але надзвычайная любоў да дажджоў гэтага грыба падкрэслена ў самой назве. З'яўленне грыба-гіганта ў горадзе выклікана, несумненна, мноствам ападкаў. Зрэшты, праліўныя дажджы на Віцебшчыне бываюць штогод, а вось лангерманія, ці галавач гіганцкі (так называецца гэты від грыбоў у спецыяльнай літаратуры), для гэтых мясцін рэдкасць. Як і большасць іншых дажджавікоў, галавач у маладым узросце па смаку не горшы за самыя «высакародныя» грыбы, а ў некаторых краінах Заходняй Еўропы лічыцца далікатэсам.

Сяргей ГРАХОУСКІ

Адшумела лета
Роснымі лугамі,
Апусцела поле,
Нівы адцвілі.

Праплываюць хмары
Нізка над стагамі,
І ляцяць у вырай
З крыкам жураўлі.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 1760

КАЧКІ НА... ДРЭВЕ

На берагах Пины ў густым зарасніку заўсёды шмат птушак. Цяпер чароды качак рыхтуюцца адлітаць у вырай. Але што гэта на дрэве? Незвычайнае гняздо. Мясцовыя жыхары расказваюць, што жыве ў ім з вясны качыная сям'я. Пасля паводкі спала вада. Але птушак не збянтэжыла, што апынуліся яны нібы на «другім паверсе». Маці дастаўляла туды корм качанятам. Потым асцярожна па адным апускала іх на ваду. Так і выгадаваліся дзевяць птушанят. А гняздо засталася чакаць наступнага прылёту гаспадароў.